La rubrica „Observații" din conscripția oficială mai sus amintită, dascălul Iordachi este arătat „*bețiv*". Altă verificare a veracității memorialistului și în privința vîrstei urmașului lui Bădița Vasile și în ce privește năravul lui bahic (vezi și *Gh. Ungureanu*, DIN VIAȚA LUI ION CREANGĂ, București, 1940, pag. 18—20).

Luca moșneagu, „*megieșul nostru*", într-adevăr își mărginea fundul grădinii cu livada lui Ștefan a Petri și el e cel ce duce la Iași în căruța trasă de „*doi cai ca niște zmei*" pe viitorul narator. Diferența de vîrstă din re harabagiu și soția de-a doua, Olimbiada, o notează și actele civile.

Aluzia lui Creangă, reproducînd sfatul moșneagului către femeia tînără, cînd pleacă la drum, să se ferească de niște „*porci*" ce „*se înădise în grădina lui cu păpușoi*" vine din diversiunea satului.

Cu cîteva luni în urmă, lîngă Zahei Grigoriu, nepot al lui Creangă de pe sora lui Ileana, astăzi muzeograf, și alături de Constantin Cosma, priveam în Casa memorială din Humulești fotografia din 1910 a unora din tovarășii din copilărie ai marelui rapsod.

Obiectivul îl reține pe Constantin Goian, numit în „Amintiri" „*lainic și pierde-vară*"; ședea peste o casă de căsuța lui Creangă. Cu el și cu Zaharia lui Gîtlan colindase la „*boaita*" Oșlobanu și la fereastra lui Vasile Aniței, fără rezultate practice. El s-a întîmplat să se găsească în bojdeuca de la Iași în 1874 cînd Constantin Meissner i-a adus lui Creangă îmbucurătoarea veste a reintegrării la școala nr. 2 din Păcurari, după îndepărtarea samavolnică a învățătorului „*răspopit*" de către liberali. Un altul este Ion State, „*hojmălăul*" și „*proceticul*", ce ședea la colțul uliței, într-o căscioară ce se păstrează, vecin cu alți doi bătrîni din grupul fotografiat, Vasile Păsălău și Gheorghe Avădanii, ce locuiau la răspîntia drumului dintre Tîrgu Neamț și mănăstiri. Chiriac Petrescu, din partea de jos a Humuleștilor, spre Bejeni, s-a fotografiat alături de Zamfirița, prin căsătorie Săndescu, cu cîțiva ani mai mare decît Creangă, prietenă însă bună cu el, și de Maria Posa, în „Amintiri", „răutăcioasa de Măriuca Săvucului", copila cu care Nică torcea pe întrecute la umbra nucului; tot ea e aceea care-l poreclise Ion Torcălău și despre care Creangă scrie: „*Așa-mi sfîrîia inima în mine de dragostea Măriucăi*". Ea a păstrat peste ani cald și statornic suvenir lui Nică, colegul ei de procitanie. La rîndu-i, Creangă ori de cîte ori venea în sat o vizita pe Măriuca Săvucului cu deferentă afecțiune și a găzduit cînd și cînd în casa ei.

Nu mai era în viață la această dată Smărăndița popii, sprințara copilă; dar ea s-a legat prin căsătorie de Humulești, a lăsa amintiri scrise cu nostalgie, în care citim numeroase relatări despre colegul ei de școală, de „*calu bălan*" și de „*Sf. Neculai făcătorul de vînătăi*" din 1848.

Iată cîteva: „*Creangă n-a uita niciodată Humuleștii și pe-ai lui. Aproape în fiecare vară venea pe-aici.*

Atunci era o adevărată sărbătoare în sat. Își strîngea toate neamurile și pe toți prietenii și cunoscuții. Apoi o lua cu colinda pe la mînăstirile Neamțu, Secu, Agapia, Văratec. Trecea apoi la Pipirig, Largu și așa mai departe pe unde avea neamuri și cunoscuți.

Odată, ducîndu-mă la Iași cu băieții pe la școală, l-am vizitat pe Creangă acasă la el. Trăia în Țicău, într-o căsuță cam hrentuită.

L-am găsit în cerdac. Scria. Nu știa bietul om ce să-mi deie și cum să-mi intre în voie, așa bucurie mare ce i-am făcut. Nu m-a lăsat pînă ce n-am stat la masă cu el. M-a ospătat cu ce-i plăcea lui mai mult: sărmăluțe și plăcinte cu poale-n brîu"...

Toți acești foști colegi, ca și surorile și nepoatele lui Creangă, întrebați la vîrsta căruntețiii de către folcloriști și de cercetători ai vieții și operei lui Creangă, ca Gh.T. Kirileanu, Grigore I. Alexandrescu, Dimitrie Furtună, Mihai Lupescu, Tudor Pamfilie, Leca Morariu, le-au făcut comunicări despre consăteanul lor intrat în gloria nemuririi, și ele concordă în a ni-l prezenta pe Creangă harnic, bun la suflet, isteț, drept și cu dragoste pentru oamenii muncii. Este grăitoare, în acest sens, și amintirea scrisă de fiul povestitorului Constantin Creangă, în legătură cu un sacagiu din Iași (reprodusă în N. Timiraș, „*Ion Creangă*").

Însemnările noastre nu infirmă, evident, prezența fabulosului în opera lui Creangă, facultatea scriitorului de a transfigura, cu mijloacele fanteziei, realitatea. Numai că aceste însușiri sînt specifice nu „Amintirilor" (al căror titlu e sugestiv), ci basmelor. Raportul dintre acestea din urmă și „*Amintiri*" e același cu cel ce poate fi intuit între poveștile lui Hans Christian Andersen și cartea sa „*Mit livs historie*" (Povestea vieții mele), replică viguroasă dată planului fabulos.

VERONICA MICLE

Veronica Micle

În 1969 se împlinesc opt decenii de la încetarea din viață a Veronicăi Micle, poeta care a inspirat geniului tutelar al liricii românești cele mai frumoase poezii de iubire, și în a cărei amintire a intrat cu aură de legendă, pentru că, în acordurile biografice cu existența clasicului, ea a adus o prietenie temeinică, cald sprijin moral și patosul asistenței pînă la sacrificiu.

Poeta s-a născut la 22 aprilie 1850 în nordul năsăudean al Ardealului, care va da literaturii noastre și pe G. Coșbuc și pe Liviu Rebreanu. Tatăl ei, cizmarul Ilie Cîmpeanu, luptase sub comanda lui Avram Iancu la 1848 și după cîțiva ani va muri de pe urma rănilor primite în luptele din Munții Apuseni. Mama,

Mormîntul Veronicăi Micle de la Văratec

Ana Cîmpeanu, văduvă și sărmană, a trecut în Moldova cu doi copii de mînă, Radu și Veronica, statornicindu-se la Tîrgu Neamț, apoi în Iași, unde s-a întreținut cu spălatul rufelor pe la boieroaice. Cu mare greutate, Veronica a putut absolvi Școala centrală de fete din Iași, instituție de tip gimnazial, și la examenul final a fost cunoscută de profesorul universitar Ștefan Micle (1820—1879), care o va cere în căsătorie. Diferența de vîrstă dintre ei, de peste treizeci ani, n-a împietat asupra rostului ei gospodăresc și de mamă (cele două fiice ale poetei, Valeria și Virginia, au cultivat, ca și mama lor, poezia și muzica), dar a fost unul din factorii care au apropiat-o de geniul lui Eminescu, devenind o emulă a poeziei acestuia. Ca și în cazul lui Slavici și Creangă, Eminescu a îndrumat către tipar poemele Veronicăi Micle, creații de rară sensibilitate morală, de inspirații materne, de corespondență sentimentală cu Eminescu.

Poeziile sale: „La portretul unui poet", „Legenda rozei", „Legenda crinului", „Lîngă leagăn", „Să pot întinde...", „Soarta mea", „Pasăre cu pene albastre" *și altele recomandă nu numai volumul* Poezii, *editat de Heimann (București, 1887), singura plachetă a poetei ci și poemele ei publicate în revistele timpului* „Convorbiri literare", „Familia", „Literatorul", „Revista nouă". *Ele au prilejuit lui Eminescu „răspunsuri" în cîteva din capodoperele liricii sale clasice:* „Povestea codrului", „O, rămîi...", „Pe aceeași ulicioară", „De cîte ori, iubito...", „Sonetele", „S-a dus amorul", „Cînd amintirile", „Pe lîngă plopii fără soț", „Luceafărul" *și altele.*

Cercul „Junimea" din Iași s-a opus proiectului de căsătorie dintre Eminescu și Veronica Micle, care corespundea dorinței lor sincere, afinității de sensibilitate și intereselor lor de solicitudine familiară. Conducătorii „Convorbirilor literare" *au folosit nu o dată în acest scop intriga și calomnia, reușind, în anumite etape ale prieteniei celor doi poeți, să-i dezbine și au împiedicat căsătoria Veronicăi Micle cu Eminescu după 4 august 1879, cînd moare Ștefan Micle.*

Cu toată îndurerarea trăită de poetă în asemenea circumstanță, ea n-a încetat să-l iubească pe marele clasic și să-i dea asistența îngrijirilor sale devotate în perioada tristă în care s-au scurs ultimii lui ani.

În 1883 Veronica Micle — atunci la Iași — aflînd despre îmbolnăvirea lui Eminescu, scrie poezia „Să pot întinde...": „Să pot întinde mîna, s-o pun pe fruntea ta, Încetul la o parte șuvițele le-aș da,/ Senină să rămîie, curată ca un crin, Icoană de iubire la care mă închin./ Dar tu, ca un luceafăr departe strălucești, /Abia cîte o clipă în cale-mi te ivești, Apoi dispari; și-n urmă rămîi în gîndul meu /Vedenie iubită la care mă-nchin eu" *(tipărită în* „Convorbiri literare", *an. 13 (1883), nr. 8, p. 321, reprodusă în aceeași lună și de revista* „Familia", *1883, nr. 48 p. 327).*

În 1885 ea îi închină lui Eminescu, neînțeles, prigonit și lăsat să se stingă în suferință și mizerie oda „Lui X...", în care aseamănă măreția talentului lui Eminescu cu „vîrful înalt al piramidei" *și într-o scrisoare către un prieten din Iași, care-i ceruse în aprilie 1889 știri asupra suferințelor lui Eminescu, poeta își încheie astfel răspunsul:* „Sînt lucruri mai presus de puterile cuiva, vă mărturisesc sincer, nu pot să-l văd lipsit de minte, eu care am cunoscut pe Eminescu în cea mai splendidă epocă a vieții sale intelectuale. Și așa sînt fără nici o lege și fără nici un Dumnezeu — să-mi rămîie cel puțin acel al poeziei, care pentru mine s-a fost întrupat în ființa lui Eminescu".

La 15 iunie 1889 închide ochii Eminescu la București și peste cincizeci de zile, la 4 august, Veronica Micle își sfîrșea viața de chin și prigoană în umbrarele de brădet și mesteceni ale Văratecului, lăsînd amintirea uneia dintre primele și dintre cele mai valoroase poete din literatura română.

DRAGOSTEA VĂZUTĂ DE:

● **Anatole France**

— Dragostea este cea care face lucrurile frumoase!

● **Sacha Guitry**

— În dragoste este mai bine să iubești decît să fii iubit. E mai sigur!

● **Horațiu**

— Există două rele în dragoste: războiul și pacea.

● **Shakespeare**

— Dragostea pe care o poți măsura este întotdeauna foarte săracă.

● **Tolstoi**

— Nu există altă dragoste decît cea care constă în a-ți da întreaga viață pentru ființa iubită.

● **A. de Musset**

— Îndoiți-vă dacă vreți de ceea ce iubiți, de o femeie sau de un cîine, dar nu de dragoste.

● **Francoise Sagan**

— Un om mare se poate îndrăgosti nebunește, dar nu prostește.

● **Charles Aznavour**

— Iubirea cea mai repede uitată este cea care ne-a făcut să suferim mai puțin.

● **N. Iorga**

— Un cuvînt plin de iubire prețuiește atît de mult și totuși el costă atît de puțin.

● **Paul Geraldy**

— În dragoste, femeia este cea care alege pe cel care o va... alege.

● **Tristan Bernard**

— Dragostea e ca ciupercile. Nu știi dacă e bună sau rea, decît după ce e prea tîrziu.

întrebare:
SUPLETE?
răspuns:
MIRAJ!

într-adevăr,

cu

ȘAMPONUL MIRAJ

PĂRUL DV. ÎȘI RECAPĂTĂ STRĂLUCIREA NATURALĂ ȘI DEVINE MĂTĂSOS ȘI SUPLU

LEGENDA ȘI ADEVĂR

SAN MARINO

AȘEZARE:

În centrul Italiei, în partea de est, pe muntele Titano (750 m) în apropierea orașului Rimini situat pe malul Mării Adriatice.

SUPRAFAȚA:

61,19 kmp. Populație: 17 000 locuitori. Anul înființării: 301. Orașe: San Marino (capitala țării) — 2 500 locuitori, Borgo Maggiore, Serra Valle, Montegiardino, Factano, Fioretino, Acquavivala, Chiesanuova, Domagnano.

FORMA DE GUVERNĂMÎNT

Republică în fruntea căreia se află doi căpitani regenți aleși de marele Consiliu General pe timp de șase luni, la 1 aprilie și 1 septembrie ale fiecărui an. Marele Consiliu General reprezintă puterea legislativă și este format din 60 de membri aleși din patru în patru ani. Acestui Consiliu îi este încredințată sarcina de administrare a statului: elaborează legi, numește pe funcționari și oficiali, încheie convenții și tratate, votează bugetele, ordonează cheltuielile și stabilește impozitele, exercită dreptul de grațiere și de judecată, acordă cetățenia și titlurile nobiliare și cavalerești. Pentru a putea fi ales trebuie să ai vîrsta de 25 de ani.

Cînd am parcurs drumurile care duc din cîmpia romaniolă spre vîrful muntelui Titano am făcut una din cele mai plăcute călătorii. O panglică netedă de asfalt m-a purtat spre descoperirea unei lumi care supraviețuiește anxietății celei actuale, în care tradiția este întovărășită de o viață modernă și de un rar simț al ospitalității.

Venind dinspre Rimini, o dată trecut pe sub arcul de triumf, piatră de hotar între Italia și Republica San Marino, am pătruns în zona industrială a Republicii unde au prins viață inițiativele cele mai bune ale industriei sanmarineze; arhitectura modernă a edificiilor îmi devine curînd familiară, fiind aici asemeni celeia din marile orașe industriale. Pînă nu de mult, activitatea industrială a celei mai mari părți din teritoriu privea extracția și prelucrarea pietrei. De secole, se bucură de o faimă binecunoscută realizatorii arhitecturii monumentale a Palatului Guvernamental, ai Cimitirului de la Montelbo și ai edificiilor publice și particulare din străvechiul oraș.

Cuptoarele pentru var și ciment și fabricile de cărămizi și de ceramică au fost primele inițiative cărora s-au dedicat sanmarinezii în primele decenii ale secolului nostru. Dar capacitatea limitată a acestor instalații primitive nu a îmbunătățit ritmul vieții economice. Abia mai tîrziu, prin scutirea pe mai mulți ani de impozite, a fost favorizată construirea în această mică republică a unor noi complexe industriale. N-a trecut mult și venitul industrial a egalat și a întrecut cu mult venitul produs de agricultură.

Într-un continuu progres, se află — cum e și firesc — industria de artizanat a cărei existență și dezvoltare este stimulată de o afluență de turiști care crește în mod simțitor an de an — îmi spune d-l Giuseppe Micheloni, ministrul învățămîntului, educației și culturii.

Obișnuiți să contemple natura care în fiecare anotimp al anului etalează priveliști bogate în culori și lumină, meșteșugarii sanmarinezi transpun aceste inegalabile frumuseți în opere de mare valoare artistică. Ei se adaptează întotdeauna cerințelor impuse de gust și de modă, ambele în continuă devenire. Muncind din zori și pînă-n noapte, ei creează din materia maleabilă obiecte care sînt o mărturie a talentului și pasiunii lor.

Este evident că marea afluență de vizitatori aduce zilnic proprietarilor de hoteluri și comercianților un mare volum de încasări care dacă nu este în mod exact evaluată de către Oficiul fiscal, continuator al unor metode foarte blînde, este dovedit totuși de creșterea din ce în ce mai mare a nivelului de viață al populației. În definitiv chiar și statul are serioase venituri de pe urma creșterii numărului turiștilor vînzînd imense cantități de timbre poștale, pașnici mesageri pe care republica îi trimite în cele patru puncte cardinale ale globului. Pe lîngă serioase venituri, frumoasele mărci fac în același timp cea mai bună propagandă micii republice.

Continuînd drumul pe șoseaua șerpuită am ajuns la Serravall, o veche fortăreață la poalele muntelui Titano. Acesta este primul dintre cele nouă castele din San Marino. Pe povîrnișuri, într-o mare de verdeață sînt risipite, într-o plăcută dezordine, casele de țară. În trecut, economia Republicii San Marino era întemeiată numai pe agricultură. Chiar și acum, această îndeletnicire aduce mari venituri. S-a ajuns la o producție de 32 000 chintale de grîu, la mari cantități de vin din specialitatea Sangiovese și Moscato care se bucură de o faimă binemeritată. Măslinul cuprinde și el o mare suprafață de teren, iar creșterea vitelor mari completează cadrul economic și stimulează preocuparea pentru agricultură. Cu toate acestea chiar și aici are loc exodul de la țară spre oraș, spre industrie.

RETROSPECTIVĂ ISTORICĂ

În lungul șir al insulelor dalmate se află și frumoasa insulă Arbe. Aici se află un mic sat — Loparo — de unde, cu uneltele de pietrar în sac, a plecat în căutare de pîine un tînăr numit Marino. Pornind pe mare, în căutare de mai bine, a ajuns, împreună cu alți pietrari ca și el, pe coasta nisipoasă a peninsulei Italice. Curînd, Marino s-a făcut iubit și apreciat de cei din jur. Poate că viața ar fi continuat pe acest făgaș dacă n-ar fi început prigonirile și persecuțiile soldaților lui Dioclețian. Marino și ai săi au pornit din nou la drum pentru a găsi un loc unde să trăiască în liniște. Așa au ajuns pe muntele cu trei vîrfuri — Titano. Pe un povîrniș și-au făcut sălaș. Au început prin a-și construi case și a cultiva pămîntul.

În anii ce-au urmat alți persecutați și prigoniți și-au aflat adăpost aici. În jurul lui Marino, recunoscut de toți căpetenie a acestei comunități omenești, s-au adunat mereu numeroși obidiți ai soartei.

Via Antonio Orafo din San Marino

La moartea pietrarului Marino, primii locuitori de pe muntele Titano au hotărît să ducă mai departe crezurile de libertate ale primului lor conducător și să dea comunității lor numele celui care a înființat-o: Marino — omul legendar a cărui sfințenie a fost recunoscută și aprobată de urmașii săi. Din acel an — 301 — se numără existența micii republici de azi San Marino.

CELE TREI FORTĂREȚE

Pe panta lină care coboară din vîrful muntelui Titano către sud există numeroase monumente care atrag atenția vizitatorului; dar acela care are cea mai mare valoare este fără îndoială ansamblul de cetăți (trei la număr) și de ziduri de apărare care înconjoară partea cea mai veche a orașului. Sînt aici trei fortărețe care au fost construite și fortificate în decursul a trei epoci succesive. Într-o lucrare a sa despre istoria Republicii San Marino, Giuseppe Rossi — scriitor și istoric sanmarinez — spune că prima fortăreață, la Rocca sau Guaita, a fost construită în secolul al X-lea și a fost desăvîrșită în primele două secole ale mileniului nostru.

A doua fortăreață, la Cesta sau Fratta, construită în secolul al XIII-lea se înalță pe cel mai înalt vîrf al muntelui Titano; zidul exterior de formă exagonală închide masiva fortăreață crenelată și este și azi legată cu puternicul zid al fortăreței Guaita. Restaurată succesiv în secolul al XIV-lea, astăzi adăpostește Muzeul Sanmarinez de arme care cuprinde o excepțională colecție.

METROPOLA REPUBLICII

Vittorio Meloni, deputat în parlamentul țării, s-a oferit într-una din zile să-mi fie călăuză prin capitala țării. Pornim pe un povîrniș abrupt împărțit în ample trepte susținute de ziduri puternice pînă la baza muntelui, printre șiruri de case vechi și noi, în mijlocul unor priveliști încîntătoare.

Străzile în partea nouă a orașului sînt largi și comode în timp ce în cetatea veche se cațără întortochiate creînd vederi panoramice întotdeauna noi și plăcute, al căror fundal este format de cer și de Munții Apenini, care la orizont, în șirul spectaculos de vîrfuri și povîrnișuri, se estompează în ceață. În interiorul celei de a treia fortărețe, casele se împerechează, sprijinindu-și spatele unele de celelalte, strîngîndu-se aproape în jurul Piavei.

Orașul poate fi vizitat cu multă ușurință. De la Piava mai facem cîțiva pași și ajungem în Piazzetta del Titano. Aici se află noul sediu al Casei de economii, cea mai mare dintre instituțiile de credit din San Marino. Mai departe, pornind printre ceramice viu colorate expuse de negustori, ajungem în piața Garibaldi, unde se află monumentul acestui mare erou, primul care a fost înălțat în lume, în același an al morții sale.

Mii și mii de turiști din toate colțurile lumii...

În sfîrșit povîrnișul cel mai abrupt ne duce în inima Republicii, în piața Libertății, martora atîtor secole de istorie. Intrăm în Domus Magna Communis. În acest loc sanmarinezii au adunat, toate simbolurile, amintirile și recunoștința care ajută urmașilor să reconstituie momentele cele mai semnificative ale istoriei unui popor mic dar glorios.

Operă a meșterilor pietrari sanmarinezi, palatul este construit în stil gotic-toscan, caracteristic secolului al XV-lea. A fost restaurat de mai multe ori, ultima restaurare datorîndu-se lui Francesco Azzuri, la finele anului 1800. Conceput cu un foarte rafinat gust arhitectonic și decorativ, palatul este o adevărată operă de artă.

Pornim apoi către palatul Valloni, sediu al Muzeului, Pinacotecii — Bibliotecii și Arhivei Guvernului, construit între secolele XV și XVII. Aici o galerie găzduiește Expoziția permanentă Garibaldi; printre numeroasele relicve expuse atrage atenția Steagul primei Legiuni garibaldiene din 1849, precum și un veștmînt al Anitei Garibaldi. În unele vitrine sînt expuse principalele documente privind refugiul generalului la San Marino.

Desigur, nu se putea să nu vizităm biserica și Capela Sfîntului Marino, operă în stil neoclasic a lui Antonio Serra: este cel mai mare templu al Republicii. Interiorul este format din trei naose susținute de coloane în stil corintic și este împodobit cu diferite statui executate în spiritul școlii lui Giulio Tadolini, căruia îi aparține și statuia lui San Marino așezată deasupra marelui altar. Dar cea mai valoroasă operă este altarul, construit din marmură încrustată de Giovanni A. Tedeschi.

*

* *

De la înălțimea celor trei cetăți privim panorama care ni se oferă în jurul muntelui Titano. Sînt într-adevăr imagini de un rar pitoresc, socotite pe bună dreptate unice în Europa.

Stan VLAD

Construcții vechi, alături de altele moderne — o caracteristică a marelui port de pe Elba

PASĂREA PHOENIX DE PE ELBA

de AL. CORNESCU

În centrul orașului

Se zice că, de mult, în timpul unui incendiu care cuprinsese întregul oraș Hamburg, un grup de locuitori s-a dus să-l anunțe pe tatăl poetului Heinrich Heine, bătrînul bancher Salamon Heine, cunoscut pentru înțelepciunea sa.

— Arde Hamburgul — i-au spus.

— Arde și Elba? — a întrebat el.

— Nu.

— Atunci nu sîntem pierduți.

Și, într-adevăr, orașul a renăscut datorită poziției sale în apropierea întîlnirii fluviului cu marea, care-l face un admirabil loc de popas pentru ambarcațiunile unui număr important de țări europene, în drumul lor spre oceanele lumii.

În decurs de o sută de ani (sau, mai bine zis, după o sută unu ani), Hamburgul a fost distrus din nou în 1943, în timpul celui de-al

ea război mondial, cînd jumătate din con-
ţiile sale au fost transformate în ruine,
e altele au fost avariate iar peste 40 000 de
itori şi-au găsit pieirea. Hamburgul care,
vechime, îşi luase denumirea de „oraş liber
nseatic", corespunzătoare unui statut spe-
în rîndul oraşelor germane, după traum-
ea morală produsă de regimul hitlerist,
ştea un nou traumatism, de astă dată fizic,
care părea că nu-şi va mai putea reveni.
fotograf, Hugo Schmidt-Luchs, a străbătut
lie 1943 străzile oraşului în flăcări şi a prins
eliculă întreaga dramă a acelor zile...
Dar Elba nu fusese distrusă. Şi Werner
nidt-Luchs, fiul fotografului amintit, a
it în 1967 pe traseul urmat de tatăl său,
grafiind locurile din aceleaşi unghiuri şi,
nd imaginile faţă din faţă, a făurit un album
care l-a intitulat sugestiv „Phoenix iese
cenuşă".
rimarul Hamburgului, venerabilul profesor
Herbert Weichmann, pe care l-am vizitat
trăvechiul palat al primăriei (salvat prin-
minune, datorită faptului că n-a funcţio-
focosul bombei căzute asupra sa), ne-a
atras atenţia că renaşterea oraşului se datorează
nu numai fluviului, dar şi hărniciei locuitorilor
săi, precum şi „politicii Elbei", pe care o pro-
movează marea aşezare portuară. Această poli-
tică înseamnă legături economice cu toate ţă-
rile lumii, fără discriminări; ea este deschisă
larg spre ţările socialiste riverane ale Elbei
— ne-a spus dînsul. Această caracteristică a
mpins din nou Hamburgul în rîndul celor mai
mari porturi, plasîndu-se astăzi pe locul al
patrulea în lume. Competiţie? Da, căci activi-
tatea portuară şi comercială implică o continuă
adaptare la conjuncturile economice de actua-
itate. De pildă, acum se află în construcţie un
vas uriaş pentru transportarea conteinerelor,
a cărui existenţă va atrage după sine schimbări
esenţiale în viaţa portuară.

Am vizitat portul pe un vas destinat excur-
siilor şi una din „senzaţiile" oferite de coman-
dant a fost apropierea de acest gigant al apelor
şi trebuie să mărturisesc că m-a cuprins un
sentiment copleşitor faţă de noul oraş plutitor,
care se va număra printre cele mai mari din
cîte există pentru transportarea mărfurilor.
Am rătăcit apoi de-a lungul şi de-a latul portu-

Hamburgul văzut de pe Elba

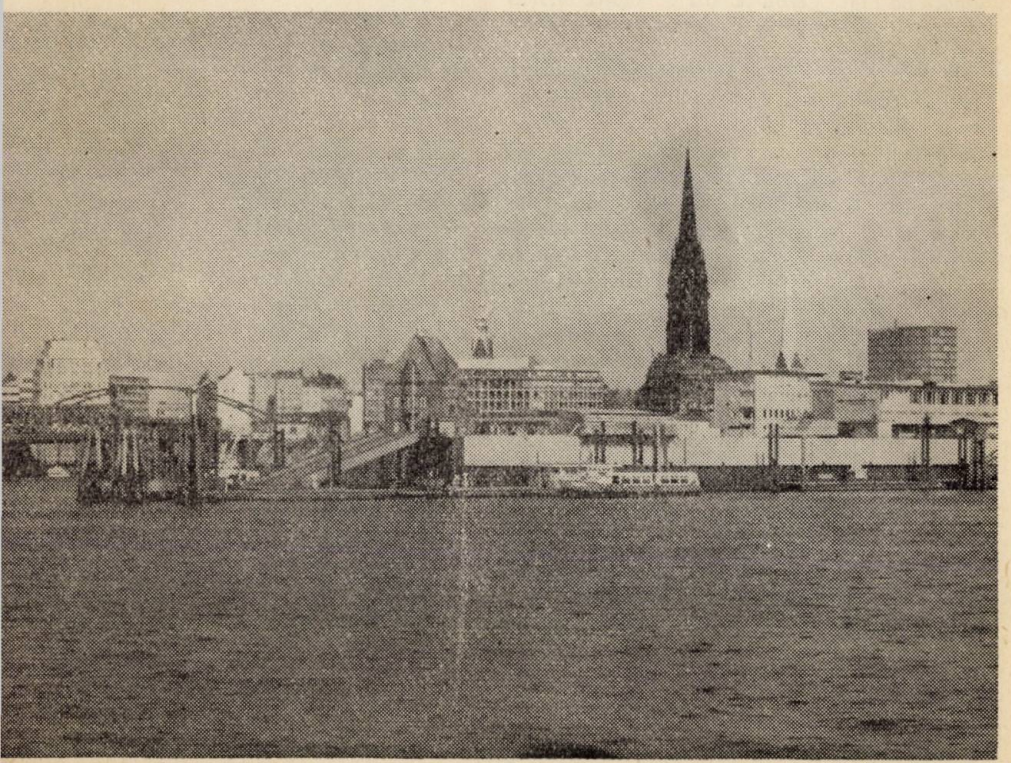

lui, prin fața danelor și a docurilor, am trecut pe lîngă șantierele navale plutitoare, care se scufundă spre a lua în primire cîte un vas și a-l ridica ca pe un fulg, supunîndu-l reparațiilor. Am coborît sub fluviu unde un tunel lasă oamenilor și vehiculelor drum liber spre malul celălalt, scurtînd distanța cu peste 20 km și am aflat că un nou tunel urmează a fi construit sub Elba spre a înlesni circulația devenită prea aglomerată.

Desigur, Hamburgul trăiește în primul rînd prin port, acest plămîn prin care respiră fără încetare de numeroase veacuri. Ar fi însă o greșeală să ne limităm numai la acesta; potențialul industrial al orașului s-a dezvoltat și el într-un ritm rapid; de jur împrejur există un număr de întreprinderi gigant, în care concentrarea capitalului și-a spus cuvîntul hotărîtor; sînt și numeroase întreprinderi mai mici pe care le amenință primejdia înghițirii lor de marele capital; o viață comercială intensă dă o culoare specifică străzilor centrale; aci își are sediul vestitul trust de presă condus de Axel Springer, care controlează cam jumătate din publicațiile din Republica Federală a Germaniei; tot aci apar și cîteva mari publicații cu alte orientări decît ale trustului amintit ca „Der Spiegel", „Der Stern", „Die Zeit" etc.; aureola culturală a orașului este susținută de un număr important de teatre, dintre care Opera de Stat, găzduită într-o clădire foarte modernă, și-a cucerit un binemeritat prestigiu mondial.

Străinul care vine la Hamburg, fie pe calea apei, a aerului sau cu trenul, străbătînd faimoasa vale a Ruhrului, este impresionat de extraordinara preocupare pentru ținuta edilitară a orașului. Vaste spații verzi, lacuri dedicate sporturilor și plimbărilor de agrement, străzi tăiate astfel încît să asigure desfășurarea în bune condițiuni a circulației intense, cartiere de vile construite într-o ambianță fermecătoare, spre care te poartă orice traseu turistic, imense construcții albe, în stilul cel mai modern, aparținînd trusturilor industriale și bancare — totul creează o impresie de lustru desăvîrșit. Evident lustrul acesta nu poate fi menținut peste tot iar discrepanța dintre cartierele locuite de marea burghezie și restul cartierelor se face nu o dată simțită.

Dar lustrul, strălucirea, îmbracă uneori și haina tristeții. Mă gîndesc la vechiul cartier al plăcerilor sordide, St. Pauli, astăzi un larg bulevard îmbrăcat în firme luminoase multicolore. M-am plimbat prin St. Pauli, oprit la tot pasul de prepușii localurilor de noapte care-mi explicau „atracțiile" din interior cu argumente stupide și disperate, căci mulți vin aici să se plimbe, mai puțini calcă pragul barurilor și cabaretelor, pentru că înăuntru se practică

În piața gării...

uneori jaful în toată legea. Îmi aminte unul care m-a asigurat că în localul său se fășoară „un program cultural foarte s cu artiste de mare valoare". Apoi mi-a r programul — descripția unor perversită care hîrtia refuză să le consemneze. (As înseamnă că în St. Pauli nu se găsesc și lo de oarecare decență, frecventate de cei după ce „s-au distrat" trecînd prin străd cu firme pitorești și fotografii neruș vor să mănînce sau să bea ceva fără a fi in tunați de suspectele programe „artis Firme de neon anunță din loc în loc „c erotice", de fapt case de toleranță mai sau mai puțin luxoase, unde, în vitrine s amenajate, femei eșuate aci din multe c ale lumii, afișînd un aer de detașare tris oferă spre vînzare farmecele unor ma sau turiști veniți și ei din cele mai di puncte ale globului.

Cînd am părăsit St. Pauli, mi-am amin cele aflate la primărie, potrivit cărora, p a menține Hamburgul la nivelul edili care se află, bugetul se ridică la 4,3 mi mărci pe an. Și m-am întrebat ce proce cheltuielile pentru luxoasele străzi prir m-a purtat ghidul în aceeași dimineață s peră din veniturile acestui întins cart plăcerilor sordide, de fapt una din băn industrii ale orașului, ca oricare alta...

MINISTERUL ECONOMIEI FORESTIERE
D. G. P. F. L.

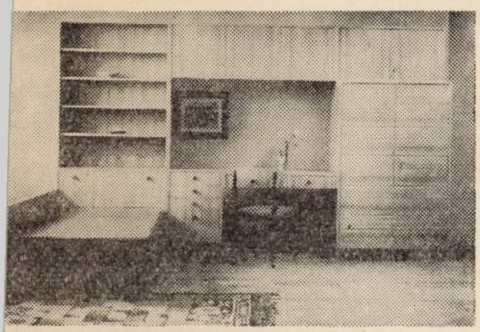

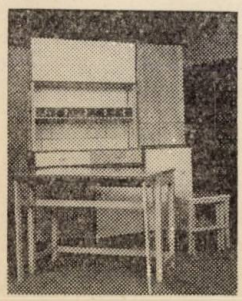

IPROFIL „MOBILA" IAȘI

STRADA BUCIUM Nr. 34
Telefon 1120-1121; telefon Director 1834;
cont 034004 BN RSR Iași

IPROFIL „MOBILA" IAȘI produce:

- Camere de zi „Cluj"
- Camere de zi „Norma"
- Canapele „Carpați"
- Canapele „Norma"
- Camere de hol „Norma"
- Etajera 703

- Măsuță de hol „Ludovic XV — 626/21"
- Măsuță de hol „Queen-Anne"
- Masă de sufragerie „Queen Anne"

Scaune pliante
- tip Litoral
- tip 18/2
- tip 581
- tip DUO

Mobilă curbată
- Scaune „G"
- Scaune „E2"
- Scaune „K"
- Scaune Lotru
- Cuiere vestiar
- Lavoare Diana

Mobilă de bucătărie din plăci înnobilate
- Bucătărie Polar B
- Bucătărie Ghiocel

DIN ISTORIA

POMULUI DE IARNĂ

Sărbătorile de iarnă și bradul se leagă pentru noi indisolubil împreună. Multă lume crede că obiceiul împodobirii bradului a apărut o dată cu creștinismul. În realitate frumoasa datină are o vechime mult mai mare, bradul sau alți pomi fiind folosiți ca elemente decorative pentru zilele de sărbători populare din vremuri străvechi.

• ÎN ASIA, *chinezii, japonezii, birmanii și alte popoare folosesc de multe milenii cetina de brad (și numai în regiunile unde nu se găsesc brazi, cetina este înlocuită cu alți copaci) cu prilejul unor sărbători și în special a celei denumite a „lanternelor".*

• LA GRECII *antici, bradul sau pinul împodobit cu panglici multicolore era nelipsit de la „sărbătoarea luminilor".*

• ROMANII *aveau o sărbătoare numită Saturnalii pe care o închinau la sfîrșitul lunii decembrie zeului pămîntului și semănăturilor. Cu timpul, sărbătoarea s-a mutat în primele zile ale lunii ianuarie, fiind un prilej de a încinge ospețe pline de veselie. Chipul zeului Bachus era împodobit cu crengi de brad pe care se aprindeau mici luminițe.*

• DACII, *sciții, tracii și alte popoare din sud-estul Europei aveau un adevărat cult pentru brad, ale cărui cetini le foloseau ca obiecte de podoabă la toate sărbătorile, la nunți, la petreceri populare etc.*

• TRADIȚIA *bradului a fost preluată de toate semințiile galice, celtice, anglo-saxone, care a păstrat-o și a transmis-o apoi popoarelor formate în apusul și nordul Europei și chiar în alte regiuni ale globului.*

• LA GERMANI, *bradul este legat de o veche legendă. Se spune că odinioară, într-o pădure doborîtă de furtună, ar fi rămas un singur brad. Acestea petrecîndu-se în timpul sărbătorilor de iarnă, oamenii l-au adus în casă și l-au împodobit. Înainte și alături de brad — în Germania ca și în Anglia — foarte iubit și căutat a fost și este pînă în ziua de azi vîscul. La Leipzig, vîscul ca și tisa erau împodobite încă din secolul al XIV-lea*

ÎN ȚĂRILE NORDICE, *în Suedia și Norvegia este obiceiul să se dăruiască un brad nu numai copiilor, rudelor, ci chiar și morților și sălbăticiunilor din pădure. În noaptea de Anul nou se așază cîte un pom pe mormintele morților iubiți iar copiii înalță un brad în pădure, luminat feeric și împodobit cu... nutreț.*

• ȘI ÎN FRANȚA *tradiția bradului împodobit este foarte veche. Se zice că, de mult, a fost găsit în ajunul Anului nou un molift ciudat, acoperit cu multe lumînări aprinse. Oamenii îl socoteau o minune, dar cînd s-au apropiat de el au văzut că arborele este acoperit de licurici. După acest model și-au împodobit apoi brazii în timpul sărbătorilor.*

• NUMEROASE *popo folosesc din lipsă de br alți copaci pentru a-i împod În Liban bradul este înlo de cedru, în jurul căruia organizează de Anul nou joc și dansuri. La Ierusalim întrebuințează foi de euca în locul bradului, pe care, altfel Biblia nu-l cunoaște. China, chiparosul servește dr pom de iarnă, iar în India c sarina. În Africa sud-vest oamenii se servesc în acel scop de salcîmi sau de palmie În spitalul pe care Albert S weitzer îl conducea în pădu virgină din regiunea Lam renne (Congo), Anul nou sărbătorea cu palmieri împ dobiți. În Japonia, ușile case sînt decorate cu ramuri pin și tulpini de bambus, si bolurile devotamentului și lo gevității. În Spitzberg, lapo își cioplesc de Anul nou pom de lemn. Și locuitorii ț țările Americii latine, folos pomi de iarnă artificiali. amintirea zăpezii pe care o cunosc, pomul de iar este împodobit cu multă va și paiete. În Ceylon, ca și alte țări din Asia, Anul n se serbează primăvara, în prilie. Pe pomii înfloriți aprind cu acest prilej cand de lemn cu ulei de nucă cocos.*

...Și cînd nu găsesc nici u fel de material care să poa înlocui bradul, în pustiuri Africii, ca și în cîmpiile g gheață ale Antarcticii, oam nii se desfată privind nemă ginirea cerului presărată c stele.

Muzică, teatru, informații la domiciliu prin radioreceptorul „Carmen 3"

Un radioreceptor elegant, cu alimentare la rețea, oferă audiția programelor din gamele de unde lungi, medii și scurte.

Audiția optimă este asigurată de schema aleasă care conține 4 tuburi electronice, un redresor cu siliciu, un indicator optim de acord și un difuzor eliptic.

Dimensiunile reduse și caseta furniruită permit așezarea aparatului în orice colț al camerei, armonizîndu-se cu mobilierul interior

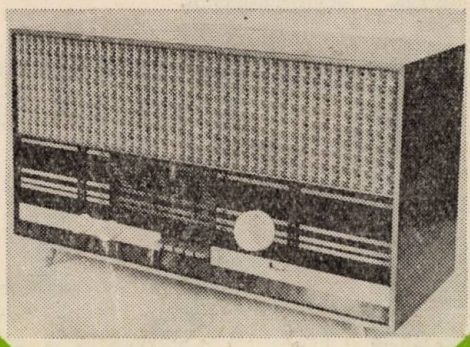

UZINELE *Electronica*

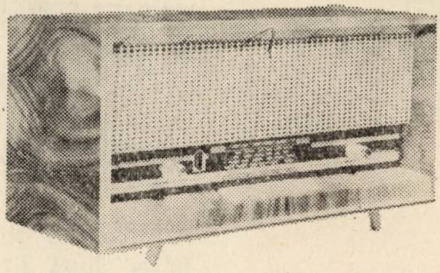

ELECTRONICA

Totul tranzistorizat, alimentare de la rețea, audiție ireproșabilă, iată calitățile radioreceptorului „Select T 68"

Un radioreceptor staționar oferind audiția programelor din gamele de unde lungi, medii și 2 scurte. Butonul special pentru reglajul „fin" al acordului, permite alegerea ușoară a postului dorit în cele 2 game de unde scurte.

La dimensiunile de 520 × 300 × 180 mm, caseta furniruită integrează radioreceptorul în orice interior.

UNIUNEA COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI A JUDEȚULUI TIMIȘ

Auto

Turiști!

Folosiți serviciile noastre pentru întreținerea autoturismului dv

„Dinamo" — Timișoara str. Dorobanților nr. 63 Telefon 19764
„Munca" — Lugoj str. Titulescu nr. 20
„Drum Nou" — Deta str. Republicii nr. 99

Vă oferim un vast sortiment de produse artizanale prin magazinele și punctele de desfacere din:

Timișoara — str. Alba Iulia 9
Timișoara — str. Dorobanților 63
Timișoara — aerogară
Lugoj — str. 6 Martie 4
Jimbolia — Stația CFR
Buziaș — Parc — Bazar — Băi
Moravița — Stația CFR
Moravița — Rutier Vamă

Eleganță!

VARIETATE DE NUANȚE
ȘI CULORI
STOFE FRUMOASE
CALITATE GARANTATĂ
VĂ ASIGURĂ I.I.S „LIBERTATEA"
SIBIU

Reutilată cu utilaj modern finisaj după ultima tehnică mondială, produce: stofe fine, bărbătești și de damă, în desene variate și moderne.
Furnituri pentru croitorie — vată — vatelină — vatir.

LIBERTATEA
SIBIU

ÎNTÎMPLĂRI DRAMATICE

DIN NOTELE DE CALE LUNGĂ ALE MEDICINII

ÎNSPĂIMÎNTĂTORII BACILI DE HOLERĂ

autoexperiența lui MAX PETTENKOFER

CE GUST ARE VENINUL DE VIPERĂ?

răspund întrebării medicul prințului de Toscana, FRANCESCO REDI, JACQUES PONTOT și FELICE FONTANA

„E O CRIMĂ!"

o experiență eroică a lui WERNER FORSSMAN, Premiul Nobel 1957.

ÎN PRAGUL ABSOLUTULUI

americanul SMITH și românul MIHAI BOTEZ simt cumplita otravă a Amazoanelor!

PENTRU CA OAMENII SĂ NU MAI MOARĂ DE CANCER

Sacrificiul inutil al CLAREI FONTI?

IMPRUDENȚA GENIULUI

PASTEUR, CONSTANTIN LEVADITI, NICOLAE MINOVICI desfid primejdia morții

„Nu lăsa orele să se scurgă în umbră. Animă cu viața ta flacăra dragostei"

(Rabindranath Tagore)

„Dacă sculptorul nu este decît inteligență, mîinile sale vor fi lipsite de geniu... Inteligența nu valorează decît în slujba dragostei"

(Antoine de Saint Exupéry)

Am dorit să așez aceste cuvinte la începutul celor cîteva file pe care le-am desprins din marele roman al Medicinii. Sînt aici întîmplări trăite cu pasiune, dramatice și în deosebi de o mare forță umană. Credința și curajul, sau spuneți-le într-un cuvînt dragostea acelor medici care și-au pus viața în primejdie pentru a găsi un răspuns, un răspuns de viață pentru omenire — au avut pe calea lungă a Medicinii expresii multiple. Vom relata despre una dintre ele. Despre autoexperiențe. Cîteva. Luate la întîmplare. Căci nu poate opera aici un criteriu, un corespondent valoric, de ierarhie — căutat ca pe o tabelă de măsuri și greutăți — a dragostei. Aceeași dragoste. Rezultatul unor experiențe a fost răsunător. Al altora, infim. Uneori au fost sacrificii inutile. Inutile în aparență. Căci, fie și într-o strîmtă contabilitate, știința a avut de profitat tot atît de mult și din erori.

Începeți, așadar, cu care vreți dintre aceste întîmplări. În fiecare dintre ele „arde" o viață.

„... La început voi pune Fapta"...
„... La poartă am ajuns, voi trebuie să-mi fiți o cheie"...

Faust — GOETHE

Lucrările fiziologului ceh Johannes Evangelista Purkinje sînt rodul unui număr impresionant de autoexperiențe. El atinge o celebritate care i-a adus și prietenia bătrînului Goethe.

„Înspăimîntătorii bacili de holeră"

Secolul XIX. Holera își semna numele de groază și moarte. Robert Koch este mereu acolo unde izbucnește epidemia: în Germania, în Egipt, în India... La 17 septembrie 1883 anunță descoperirea bacilului. Dar este în imposibilitate de a-l demonstra. Experiențele pe animale nu dovedeau nimic. În pofida cercetărilor, nici un animal nu se îmbolnăvea de holeră. Era o maladie umană. Dr. Max Pettenkofer se hotărăște la ceea ce nimeni nu putea măcar gîndi — să facă imposibila experiență pe om! Pe sine! Era un medic cunoscut, un chimist de renume, un neobosit căutător de idei, făcînd o serie întreagă de descoperiri și invenții chiar în domeniul tehnicii. Iar igiena modernă îi datorează primele ei pagini. Și iată-l tentînd moartea!

— *Am văzut holera secerînd în juru-mi încă de pe cînd eram în clasele superioare ale gimnaziului, în anii 1836, 1837. În 1854 m-am îmbolnăvit și eu. Apoi bucătăreasa care a murit în spital. Apoi una dintre nurori care a zăcut mult timp între viață și moarte.*

Se simțea obligat la acest duel cu holera. Era o problemă științifică, dar și o răfuială personală.

Istorica autoexperiență a lui Pettenkofer are loc la 7 octombrie 1892, cînd, la Hamburg ca și la Paris, holera făcea ravagii. Spaima îi alunga pe toți din orașe într-un exod dramatic. La Hamburg, numărul îmbolnăvirilor se cifra la 18 000 dintre care 8000 de morți, într-un răstimp de aproximativ 5 luni. Experiența se face în cel mai strict secret. A cerut pentru cercetare de la Institutul sănătății din Berlin o cultură a bacilului holerei din Hamburg. O cultură în gelatină de agar, din care a transpus în bulion. Bacilii s-au dezvoltat, cum era de așteptat, excelent, înmulțindu-se repede, formînd colonii. Într-o cultură erau miriade de bacili și după mii de „reduceri" se mai găseau miliarde într-un centimetru cub.

— *Am luat într-un centimetru cub mai mult din acești înspăimîntători bacili decît aș fi putut duce la gură cu mîinile nespălate.*

A făcut totul ca să nu existe urmă de îndoială asupra acestei autoexperiențe. A diluat un gram de sodă de bucătărie într-o 100 de grame de apă, adăugînd un centimetru cub din proaspeții bacili. Experiența a făcut-o dimineața, după ce își luase micul dejun. Și nici după aceea nu și-a schimbat cu nimic programul său obișnuit. Trei zile mai tîrziu s-a îmbolnăvit de un catar intestinal. Părea că bacilii holerei și-au făcut „meseria". Totuși se simțea bine. Nici pofta de mîncare nu-i scăzuse. În tot acest timp nu a luat medicamente. Și-a făcut regulat analizele. Și la analize, bacilii holerei erau prezenți. După 14 zile însă s-au împuținat, apoi au dispărut. Experiența se cerea însă repetată. Se hotărî s-o facă colaboratorul său, Rudolf Emmerich — care mai tîrziu i-a urmat la catedra universitară de la München. Pentru a le oferi bacililor de holeră un organism prielnic lor, Emmerich slăbi și chiar se așeză în curent, îmbrăcat subțire pînă reuși să se îmbolnăvească bine. Catarul intestinal fu și mai violent. Se însănătoși însă și la 24 octombrie se întoarse la lucru. Pettenkofer și Emmerich susținură că au avut holeră. Robert Koch însă nu era de aceeași părere. Află, de altfel, de la Institutul sănătății de la Berlin că, bănuindu-se ceva, acesta trimisese culturi slăbite de holeră.

Dar și alți cercetători au făcut apoi aceeași experiență: Elias Metcinikov, urmașii lui Pasteur la Paris, apoi Zaholotny, Savcenko la Kiev... Ei voiau să încerce o eventuală imunizare împotriva holerei. Luau întîi bacili de holeră omorîți, apoi după un timp bacili vii. Erau experiențe nu puțin primejdioase dar care demonstrau că pot exista persoane purtătoare a bacililor de holeră și fără a se îmbolnăvi de holeră. Iată o constatare care-și vădea importanța și pentru alte maladii infecțioase, de pildă în tifos.

În acest sens, una dintre autoexperiențele întreprinse a fost deosebit de dramatică.

Epidemia de holeră făcea ravagii în Bretagne — Franța. Elias Metcinikov — care în 1908 a primit Premiul Nobel pentru cercetările

de bacteriologie — a înghiţit o mulţime de astfel de bacili primiţi pentru cercetare şi rămase sănătos. Asistentul său, Latapie, îi urmă exemplul. Acelaşi rezultat. Al treilea — doctorul Jupille înghiţi şi el. Rezultatul fu de astă dată înfricoşător. Jupille se îmbolnăvi atît de grav încît era greu de spus dacă mai scapă cu viaţă. Metcinikov se simţea răspunzător. Jupille moare pentru că a crezut în el! Declară că nu-i va supravieţui. Din fericire, Jupille, în cele din urmă, se însănătoşeşte.

Se cunosc 40 de autoexperienţe în ce priveşte holera. Niciuna nu a fost mortală. Şi nu a fost întotdeauna clar de ce s-au soldat cu bine. Poate că Metcinikov avea dreptate arătînd că flora intestinală este pînă la urmă răspunzătoare de consecinţele unei boli, de faptul că unii se îmbolnăvesc şi alţii nu. Astăzi se pot spune multe în legătură cu războaiele interne ale bacteriilor, cu concurenţa dintre ele, cu victoria unora faţă de celelalte.

În ce-l priveşte pe Pettenkofer, acesta supravieţuise eroicei sale experienţe pînă spre bătrîneţe. Acest om, în permanentă efervescenţă de idei, s-a temut, mai mult decît de moarte, de somnul minţii. O teamă bolnăvicioasă faţă de perspectiva senilităţii, l-a făcut să-şi curme zilele în februarie 1901.

Ce gust are veninul de viperă?

În filele de călătorie sau în metrii de peliculă luaţi de cei care au străbătut tropicele există întotdeauna clipa temută dar previzibilă a întîlnirii cu un şarpe veninos. Muşcătura — mortală. Ar putea să existe un vaccin cu acţiune preventivă? Întrebarea l-a frămîntat pe un elveţian din Geneva, Jacques Pontot, medic şi pasionat naturalist. Şi a reuşit să prepare acest vaccin. Dar era oare eficient? Pentru a-l experimenta, la 5 mai 1933 Pontot s-a lăsat — în prezenţa altor medici — muşcat de trei vipere.

— *Cînd am simţit dinţii otrăvitoarelor, am trăit acea stare ciudată pe care o au cei în faţa execuţiei. Era o teamă instinctivă, căci raţional, ştiam, credeam în vaccinul meu.*

Dacă astăzi cunoştinţele cu privire la anatomia şi fiziologia şerpilor otrăvitori umplu o bibliotecă, aceasta se datorează unor cercetări adeseori primejdioase.

Multă vreme se credea că otrava şerpilor provine din fiere. Acesteia în vechime i se atribuiau puteri mistice.

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, medicul personal al prinţului de Toscana, Francesco Redi, un om de-o vastă cultură şi viu interesat de problemele ştiinţifice, a emis o ipoteză îndrăzneaţă pe vremea aceea. El susţinea că fierea şi sputa şarpelui nu sînt importante. Nu conţin substanţe otrăvitoare. Otrava se află în gingiile dinţilor. Pentru a-şi încredinţa contemporanii de adevărul spuselor sale, el a înghiţit fiere şi spută de viperă. Asistentul său, de asemenea. Au continuat să fie sănătoşi.

Experienţa, departe de a convinge, a iscat comentarii violente. Detractorii lui Redi se dovedeau cu mult mai veninoşi. Ca să-şi apere maestrul, Iacob Strozi anunţă că va înghiţi atîta fiere de la şerpii veninoşi cît ar dori duşmanii lui Redi.

— *Am luat o viperă mare, turbată. I-am spălat gingiile şi gîtlejul cu vin şi am băut vinul. Ştiţi ce gust are veninul de viperă? De migdală dulce. Aş putea să mai iau o lingură întreagă!* — a povestit Strozi.

Şi a repetat experienţa cu alţi trei şerpi veninoşi.

Şi totuşi nimeni nu-l credea. Polemicile erau şi mai furtunoase.

— Nu a fost nici o picătură de otravă de şarpe în vinul acela. Una singură ar fi fost de ajuns ca să-l omoare! spuneau ei.

E adevărat. O singură picătură de otravă ar fi fost de ajuns să-l omoare dacă Strozi ar fi avut o cît de mică zgîrietură pe buze sau în gură, pentru ca veninul să se strecoare în sînge.

În prima jumătate a sec. al XVIII-lea, un strălucit medic englez, Richard Mead ajunge printr-o autoexperienţă asemănătoare la un alt punct de vedere. Cîteva decenii mai tîrziu, un italian, dr. Felice Fontana, se ocupă şi el de aceeaşi problemă. El ajunge la concluzia că numai anumiţi dinţi ai şerpilor sînt „izvor" de otravă. Şi el este curios să afle ce gust are veninul de viperă.

— Nici un gust. L-am băut în diluţii cu apă, mai multă sau mai puţină. Desigur, nu aş putea spune că veninul de viperă are acelaşi gust ca apa de izvor...

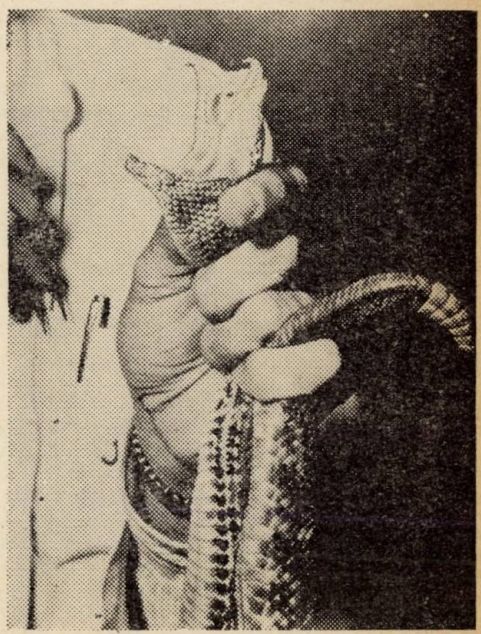

Şerpii veninoşi sînt obligaţi să cedeze otrava pentru experienţele de laborator!

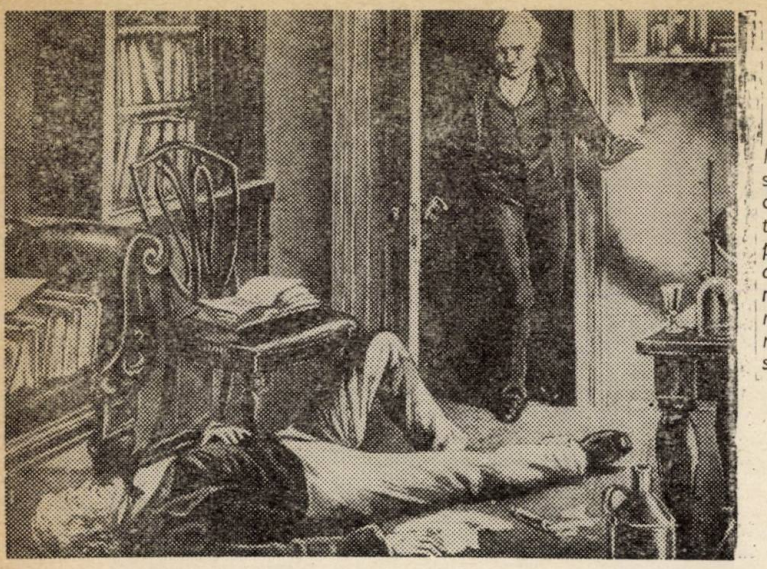

Iată una dintre scenele de suspense din romanul Medicinii. *Savantul experimentator e găsit prăbuşit pe podea fără cunoştinţă. O autoexperienţă pentru ca bolnavii să fie scutiţi de durerile barbare din timpul operaţiei. Se căuta deci un anestezic. Ar putea fi cloroformul? Cum acţionează? (din stampele vremii)*

„E o crimă!"

Ştiţi ce înseamnă cateterismul cardiac? Imaginaţi-vă o canulă subţire — de cîţiva milimetri — înfigîndu-se în vene pînă la inimă!

Tehnica fusese pusă la punct pe animale de către dr. Chauveau şi Marey încă în 1861. Nimeni nu îndrăznise însă să o experimenteze pe om.

Pe dr. Werner Forssman îl preocupa de multă vreme posibilitatea de a ajunge la inimă şi de a extrage de acolo sînge. Îl rugă pe un coleg şi prieten să-l ajute în această autoexperienţă. E anul 1929. Îşi comandase instrumentul numit cateter. Printr-o mică tăietură îl introduse în vină în direcţia inimii. Parcursese 35 de cm, cînd colegul său fu cuprins de teamă, Gîndi: deranjezi inima cu un corp străin. Împungînd peretele interior, produci evident un şoc. Reacţia ar putea fi... moartea. „*E o crimă!*" exclamă el şi întrerupse experienţa.

Dar Forssman nu era omul care să se declare mulţumit cu o jumătate de experienţă. O repetă o săptămînă mai tîrziu, singur. Fără ajutorul nimănui. În camera de roentgen. Îşi introduse singur cateterul, înfigîndu-l în vină şi urmărind drumul acestuia pe ecranul aparatului de roentgen. 65 de cm pînă la jumătatea dreaptă a inimii. După aceea declară că s-a simţit tot timpul bine. De altfel nu avu nici o clipă sentimentul că făcuse ceva ieşit din comun. Tehnica a fost adoptată şi specialiştii asigură deplina securitate, deşi la început s-a soldat nu cu puţine cazuri mortale. Astăzi cateterismul cardiac permite diagnostice şi ca urmare tratamente medicale şi chirurgicale de neimaginat pînă atunci. Mii de copii cu malformaţii congenitale au putut fi astfel salvaţi. Ar trebui poate notat, în încheiere, că, în 1957, Werner Forssman a fost distins cu Premiul Nobel împreună cu cei doi medici americani — André F. Cornand şi Dickinson W. Richard, care au pus la punct această metodă.

În pragul absolutului

Din arcul bătrînilor locuitori ai Amazoanelor, o săgeată nimereşte ţinta. Animalul, în aparenţă uşor rănit, încremeneşte, paralizat. Săgeata a fost otrăvită. Numai „vrăjitorii indieni" cunosc secretul preparării acestei cumplite otrăvi, curara! Un extras din diferite specii de liane.

Un medic, Smith, de la Universitatea statului Utah, îşi pune întrebarea dacă nu cumva s-ar putea extrage de aci anestezicul ideal. Unele operaţii deosebit de delicate, de pildă la stomac, ar folosi mult dacă s-ar putea obţine o imobilitate totală a muşchilor... Dar ce doză? Şi corpul uman nu s-ar resimţi după această otrăvire limitată — dacă poate fi limitată? Smith nu întrevede decît o singură soluţie pentru clarificarea acestor întrebări. Să se supună acestei teribile experienţe, al cărei sfîrşit nu-l poate, însă, cunoaşte. Îşi injectează o mică doză de curara. E anul 1944. Experienţa se face sub supravegherea medicală. La un moment dat, medicii se văd obligaţi să întrerupă experienţa.

— Am fost tot timpul conştient. Muşchii îmi paralizaseră. Doar inima bătea. Simţeam de parcă aş fi fost îngropat de viu. — avea să povestească mai tîrziu.

La 14 octombrie 1963 dr. Mihai I. Botez, medic primar la Spitalul nr. 9 „Gh. Marinescu", azi membru al cîtorva academii şi societăţi de ştiinţe de prestigiu de peste hotare, se supune aceleeaşi autoexperienţe. I se administrează 100 mg de succinilcholină pură — extrasul sintetic de curara întrebuinţat în

medicină doar ca adjuvant pe lîngă anestezicele obișnuite.

L-am întrebat, atunci, puțin timp după experiență, ce gînduri îl frămîntau?

— *În nici un caz nu mă gîndeam la moarte. Mă preocupa să elucidez dacă percepția vizuală la omul normal poate fi realizată și în absența proprioceptorilor oculari. Era o problemă importantă pentru rezolvarea unor cazuri ivite în clinică. Voiam totodată să cercetăm și efectele curarei asupra sistemului nervos, a organelor de simț, a inimii...*

În această primejdioasă încercare, dr. Smith se interesase de posibilitatea sau imposibilitatea introducerii curarei ca anestezic în medicină. Iată însă că se iveau noi întrebări.

Doriți, poate, să cunoașteți rezultatul acestei celei de a doua autoexperiențe cu curara. Trecînd peste multiplele concluzii de mare importanță în neurologie, este suficient să citățm una: posibilitatea reeducării bolnavului ai cărui mușchi oculari sînt lezați. Bolnavii — între care prima care a avut să profite de pe urma experienței, I.P. în vîrstă de 33 de ani — stau mărturie.

„Pentru ca oamenii să nu mai moară de cancer"

Problema rezolvării cancerului. În laboratoarele tuturor țărilor se fac cercetări. O uriașă concentrare de inteligență și muncă. Și asemeni unui tunel, ultima lovitură de daltă va întîlni lumina. Să nu uităm însă că fără munca tuturor celor care au lucrat aci, nu ar fi posibilă „ultima lovitură".

Importanța elucidării cauzei sau cauzelor care generează cancerul nu mai este nevoie de subliniat. Una dintre teoriile mult discutate este aceea a originii virotice a cancerului. Printre partizanii acesteia se numără o doctoriță italiană de origine poloneză — Clara Fonti. Cancerul i-a ucis soțul și ea se hotărăște să-și dedice întreaga forță de muncă acestei probleme. În anul 1950, pentru a curma îndoiala dacă e sau nu o maladie virotică, face următoarea experiență. Avea între pacientele sale pe soția unui judecător milanez. Un caz fără speranță. O plagă înfiorătoare pe sîn. Îndată ce pacienta muri, Clara Fonti, fără să fi avertizat pe nimeni, se „infectează" voluntar. Era la 26 iulie. 10 zile mai tîrziu, apare o ulcerație pe locul „infectat". E momentul să se afle. Clara Fonti ca și alți medici opinează că e vorba de un cancer. Curînd însă își dau seama că nu este vorba de un cancer transplantat. Infecția este însă puternică și doctoriță se zbate între viață și moarte. Însănătoșirea nu a fost completă. Urmele otrăvirii cu un coc oarecare vor dăinui încă multă vreme, poate toată viața. Sacrificiul a fost inutil. Întrebarea a rămas fără răspuns. Profesorul Reinhold Kohler relata trei ani mai tîrziu că autoexperiențele întreprinse de medicii dermatologi Jean Alibert și Laurent Biett demonstrau, și după părerea sa convingător, că nu este contaminant cancerul pielii.

Imprudența geniului

Sute de autoexperiențe au fost făcute de-a lungul anilor pentru a înțelege, pentru a demonstra și în sfîrșit a găsi un mijloc necesar sănătății și adeseori însăși vieții.

Pasteur voia să-și inoculeze turbarea. Asistenții săi îl implorară să renunțe. Țara, știința nu puteau risca să-l piardă. Tînărul Joseph Meister se oferă în locul lui. Pasteur *trebui* să accepte. Îi va injecta măduvă rabică de la iepuri. Iulie 1896.

Profesorul Charles Nicolle — a cărui autoexperiență în ce privește tifosul exantematic s-a înscris nu mai puțin valoroasă și plină de primejdii — spunea:"

— *„Nu aș reface experiența lui Pasteur asupra turbării. Și totuși imprudența geniului a fost fericită, în timp ce încercări infinit mai rezervate au eșuat"*.

În analele medicinii veți găsi aceste relatări în cîteva fraze reci, cu austeritate științifică. Citiți însă încă o dată aceste fraze. Prin ele veți trăi „suspense-ul". Dar mai presus de toate, veți simți suflul de intensă umanitate care le străbate.

Doctorul român Constantin Levaditi studia la Paris, lucrînd la Institutul Pasteur. Îl preocupa de multă vreme problema sifilisului. Inventase o metodă excelentă de colorare a spirocheților pentru a-i putea însfîrșit vizibiliza. De la o cățeluță bolnavă, purtătoare certă de spirocheți — vizibilizați — a luat substanță pe care și-a „vaccinat-o" în mînă. A rămas însă sănătos. Demonstra cu aceasta totodată că sifilisul nu se transmite de la animal la om.

Profesorul Nicolae Minovici, fondatorul „Salvării" din București, directorul Institutului Medico-Legal, care astăzi îi poartă numele, a lăsat între alte lucrări importante de medicină legală, un însemnat studiu despre spînzurare. Documentarea se bazează pe cîteva autoexperiențe care erau să-l coste viața.

„Conștiința umană, legile, umanitatea, conștiința medicilor condamnă experiența pe om, dar... ea s-a făcut întotdeauna, se face și se va face pentru că este indispensabilă progresului științelor medicale, pentru binele omenirii". Cele *„10 reguli de la Nürnberg"* din 19—20 august 1947 reprezintă carta morală indicînd limitele care nu trebuie depășite în ce privește experimentarea pe om. De la ea exceptează autoexperiențele.

Siguri de ei și de terapeutica lor, numeroși au fost medicii — primii voluntari ai experiențelor lor. Să citățm în încheiere încă cîteva exemple: Desgenettes cu pesta (1799), Danielsen (1884), Lagoudaky, Arning cu lepra, Trousseau cu difteria, Masson cu malaria, Pettenkofer (1892), Metcinikoff (1893) cu vibrionul holeric, Charles Nicolle cu tifosul...

Pentru că nu trebuie să uităm aceste lecții de dragoste.

Catinca MUSCAN

Două schițe de ALPHONSE ALLAIS

Madrigalul ratat

Știința fusese din totdeauna unica sa preocupare. Întreaga sa existență trecuse învățînd, încă o dată învățînd, mereu învățînd și l-ai fi dezamăgit dacă i-ai fi spus că într-o zi el va ajunge să știe totul. Acest stil de viață exclusivist i-a creat o anumită stîngăcie ciudată, o neîndemînare în toate cîte nu erau experiență sau cercetare științifică. Femeile, bineînțeles, n-au contat nici o dată în existența lui. Nu pentru că le-ar fi disprețuit sau că i-ar fi fost indiferente, ci pentru că preocuparea sa principală îl îndepărta numaidecît de la orice alt sentiment.

În acea vreme era tînăr, în vîrstă de douăzeci și cinci de ani, înalt, foarte frumos, în ciuda bărbii neîngrijite și a părului netuns și nepieptănat, în ciuda costumului cumpărat dracul știe de unde sau purtat fără cea mai mică grijă pentru eleganță. Dar ochii săi negri erau superbi, iar fruntea înaltă și foarte albă denota în același timp o mare inteligență și o puritate autentică. Astfel încît, dacă ar fi pus un pic de bunăvoință, norocul nu l-ar fi ocolit. Singura ocazie pe care a întîlnit-o l-a făcut însă neîncrezător și, de atunci, n-a mai dat urmare nici unei intrigi.

Într-o seară, o tînără, care lua masa la același restaurant, l-a găsit pe gustul său și, fără nazuri, la plecare, și-a petrecut brațul ei sub brațul lui și au pornit împreună spre Montrouge. Acolo s-au așezat pe o bancă. Fata vorbea tot timpul. El asculta surîzînd. Apoi, la un moment dat, a încetat să mai surîdă. N-o mai asculta pe frumoasa fată de lîngă el, măcinat de o idee care-i venise dintr-o dată în legătură cu *potențialii*. Atunci, uitînd tot ce-l înconjura, a plecat lăsînd-o pe biata fată descumpănită pe bancă. Abia a doua zi el și-a adus aminte că nu fusese singur. Această aventură i-a mărit stingherealа față de femei și, mai mult ca înainte, n-a mai riscat să intre în vorbă cu vreuna din ele.

Într-o zi, părinții săi, care erau mici proprietari în împrejurimile orașului, hotărîră să-l însoare. Cît despre el, nu ridică nici o obiecție. Fata era drăguță și foarte seducătoare, așa că se îndrăgosti imediat.

Frintre colegii de laborator, acest viitor mariaj produse mirare și, în același timp, veselie, iar glumele începură să cadă ca grindina pe capul tînărului nostru.

Ilustrații de Romeo VOINESCU

— Cum faci curte prietenei tale?

A *face curte* — aceste cuvinte îl tulburară profund. De opt zile, de cînd o vizita pe logodnica sa, el încă nu-i *făcuse curte*.

Prietenii îl învățară cu multă bunăvoință că trebuie s-o înconjoare pe fată cu complimente făcute cu abilitate.

În aceeași seară, el sosi la părinții fetei cu un mare buchet de flori. Marguerite — căci nu v-am spus că se numea Marguerite — broda, așteptîndu-l în salonaș. El îi oferi florile cu toată galanteria de care era în stare și se așeză lîngă logodnica sa. Privirea îi alerga de la gura mică și trandafirie a fetei la ochii ei mari cenușii și, cu emoție abia reținută, îi spuse:

— Domnișoară, aveți gura atît de mică iar ochii atît de mari, încît, dacă v-ar veni ideea să vă mîncați unul dintre ochi, ar trebui să vi-l tăiați în patru...

Bineînțeles, căsătoria n-a mai avut loc.

UN MIJLOC CA ORICARE ALTUL...

A fost odată un unchi și un nepot...

— Care era unchiul?

— Cum, care? Cel mai gras dintre ei!

— Așadar, unchii sînt grași?

— Adesea.

— Totuși, unchiul meu Henri nu e gras.

— Unchiul tău Henri nu e gras pentru că el este artist.

— Deci artiștii nu sînt grași?

— Mă plictisești... Dacă mă întrerupi mereu, n-o să-mi pot continua povestea.

— N-o să te mai întrerup. Hai.

— A fost odată un unchi și un nepot. Unchiul era bogat, foarte bogat...

— Cîți bani avea?

— O mie șapte sute de miliarde rente și apoi case, trăsuri, pămînturi.

— Și cai?

— Zău! Din moment ce avea trăsuri.

— Vase... Avea și vase?

— Da, paisprezece.

— Vapoare?

— Trei erau vapoare, celelalte erau cu pînze.

— Și nepotul mergea și el cu aceste vase?

— Lasă-mă în pace! Mă împiedici să-ți spun povestea.

— Povestește-o, n-o să te mai împiedic.

— Nepotul n-avea nici un ban și asta îl plictisea teribil...

— De ce nu-i dădea unchiul lui?

— Pentru că unchiul lui era un bătrîn zgîrcit care prefera să-și păstreze toți banii. Numai că nepotul era singurul lui moștenitor?.

— Ce-s aceia „moștenitori"?

— Sînt acei oameni care-ți iau banii, mobilele, tot ce ai, atunci cînd ești mort...

— Atunci de ce nepotul nu-și omora unchiul?

— Ei bine! Ești grozav! El nu-și omora unchiul pentru că nu se cade să-ți omori un unchi, în nici o împrejurare, nici chiar pentru a-l moșteni.

— De ce nu se cade să-ți omori unchiul?

— Din cauza jandarmilor.

— Dar dacă jandarmii nu știu?

— Jandarmii știu întotdeauna. Îi anunță portarul. Și apoi, vei vedea că nepotul a fost mai rău decît atît. El a băgat de seamă că unchiul său, după fiecare masă, era roșu...

— Poate că era beat?

— Nu, temperamentul lui era așa. El era apoplectic..

— Ce-i aia „apoplectic"?

— Apoplectic... Sînt oameni care au sîngele în cap și care pot muri din cauza unei emoții mari..

— Sînt și eu apoplectic?

— Nu și nici n-ai să fi vreodată. Nu ești predispus la așa ceva. Așadar, nepotul a observat că mai ales glumele grozave îl îmbolnăveau pe unchiul său și chiar că odată era să moară de pe urma unui hohot de rîs prea puternic.

— Deci se poate muri de rîs?

— Da, cînd ești apoplectic... Într-o bună zi, iată că nepotul vine la unchiul său, tocmai cînd acesta terminase masa. Era roșu ca un cocoș și respira ca o foc㠄...

— Ca focile din grădina zoologică?

— Da. Nepotul își spuse: „Iată momentul potrivit" și începu să-i spună o poveste caraghioasă...

— Ai să mi-o povestești și mie, spune?

— Așteaptă o clipă, am să ți-o spun la sfîrșit... Unchiul a ascultat povestea și rîdea, rîdea să se strice de rîs, nu alta, așa că a murit înainte ca povestea să se fi terminat.

— Ce poveste i-a spus?

— Așteaptă un minut. Deci, cînd unchiul a murit l-au înmormîntat și nepotul a moștenit...

— A luat și vasele?

— A luat totul, fiindcă era unicul moștenitor.

— Dar ce poveste i-a spus el unchiului său?

— Ei bine!... cea pe care tocmai ți-am povestit-o.

— Care?

— Cea cu unchiul și nepotul.

— Farsorule, cară-te!

— Și tu, deci!

BENZINA DE EXTRACȚIE

MODUL DE ÎNTREBUINȚARE

Benzina de extracție (neofalina) este un produs rezultat din distilarea țițeiului și gazolinei. Se întrebuințează ca solvent și pentru uz gospodăresc la curățatul hainelor și altor obiecte.

În vederea păstrării calității se va manipula cu mare atenție.

Depozitarea se va face:

— în vase perfect curate și ermetic închise;

— la locuri cu temperatură scăzută;

— departe de orice sursă de căldură sau flacără:

La folosirea benzinei de extracție se va urmări;

— Aerisirea încăperii în timpul și după utlizare.

— Să se evite locuirea în spațiul respectiv și deci inhalarea vaporilor emanați care pot produce intoxicări.

— Să nu se întrebuințeze chibrituri, brichete sau orice altă sursă de flacără și căldură în încăperea respectivă sau în apropiere, pînă la evaporarea și aerisirea completă.

Grăbirea aerisirii se va face cu ajutorul a două deschideri opuse prin circulare naturală de aer uscat și curat.

— După folosire, mîinile (sau părțile de corp atinse) se vor spăla cu apă și săpun.

„PECO"

Comercializarea produselor petroliere

Sidonia DRĂGUȘANU

Din experiența unei confesoare ...de profesie!?

Sînt oare o confesoare de profesie? Îmi adresez singură această întrebare și îmi și cer imediat scuze, pentru neîndemînatica formulare (dacă ar fi făcut-o altcineva aș fi numit-o prea prompt, necuviincioasă — cu o reacție a sensibilității mele, de data aceasta, pur fonetică). Cer răgaz cîteva secunde, timp în care fac tot ce trebuie ca să mă conving că formularea incriminată n-a avut nici o intenție ireverențioasă la adresa mea — că de fapt este chiar foarte corectă și nu-mi mai rămîne decît să răspund, cel puțin tot atît de corect.

Ei bine, da: sînt așa cum am zis, dar (mă foarte grăbesc să fac această rectificare) am pornit de la o veritabilă vocație, pe care nu eu mi-am descoperit-o... Observați,vă rog, n-am pus între ghilimele cuvîntul „vocație" și nici n-am deschis în imediata lui vecinătate, o paranteză menită să încarcereze un semeț semn de exclamație, însoțit de unul de întrebare, pentru ca amîndouă la un loc să sugereze un scurt hohot de rîs, obraznic, atît cît trebuie.

Deci, vorbesc foarte serios: Am debutat nu în publicistică, ci în viață, primind toate acele nenumărate confidențe care mi s-au făcut nesolicitate de mine, de către oamenii cei mai diverși, adesea total străini, întîlniți din întîmplare, într-un compartiment de tren, într-o sală de așteptare, într-un autobuz sau într-un tramvai...

Am rămas nu de puține ori uluită în fața celei ființe care văzîndu-mă pentru prima oară în viață mă introducea — imediat — fără introducere — în compartimentele cele mai intime ale vieții sale — deși eu nu schițasem nici cel mai vag gest pentru a bate măcar în ușa de la intrare. M-am întrebat de fiecare dată: de ce m-a ales tocmai pe mine, dintre atîția alți oameni! Mi-am răspuns uneori cu o infatuitate de care se pare că n-am scăpat, de vreme ce mai răspund și azi la fel: Inspir, probabil, încredere!... E probabil, ceva, în privirea mea, în glasul meu... Probabil, care... Mi s-a făcut brusc jenă și mă opresc... Mă opresc și spun:

Întîmplarea și numai întîmplarea, a făcut de fiecare dată, să fiu eu cea care a primit confidența și nu altcineva! Confidența se cerea făcută și nu căuta decît o ureche liberă s-o primească. Dar iar mă întorc la întrebare: totuși de ce tocmai urechea mea... Are oare auzul mai fin? Nu. Dar sigur, sigur de tot, este un auz atent. Și respectuos față de vis-a-vis-ul meu. Poate de aici mi se trage totul...

Aș putea povesti tot felul de întîmplări de necrezut! Cu oameni care au venit spontan spre mine cu poveștile lor încredințîndu-mi-le...

— Un eșantion, măcar! (insist eu pe lîngă mine, în acest interviu pe care mi-l iau!)

— Bine! (consimt eu)

Și încep să evoc: Mă aflam pe stradă. O doamnă prezentabilă, și respectabilă, m-a oprit pentru a mă întreba cu ce vehicul se ajunge în cartierul X.

I-am dat informațiile, explicațiile necesare, poate cu prea multă bunăvoință... (de aici începe vina mea) ceea ce a făcut-o să creadă că n-aveam nici o treabă importantă, (zău, aveam!) că mă poate reține deci cît îi place, pentru a-mi relata cu toate amănuntele în ce scop se duce în acel cartier, unde a auzit că ar locui prezumtiva ei rivală...

A urmat apoi, istoria căsniciei ei zbuciumate.

O oră mai tîrziu — doamna renunțase la vizita de investigație în cartierul X. (poate eu o convinsesem!) și mă însoțea în drumurile pe care le aveam de făcut, continuînd să-mi povestească stufosul roman

al vieții ei — cu implicații de tot felul, cu nume proprii!

Am întrebat-o la despărțire ce anume a împins-o să-mi facă toate acele confidențe... la capătul cărora eu aflasem aproape totul despre ea în timp ce ea nu aflase absolut nimic despre mine. (Nici măcar cum mă cheamă nu avusese curiozitatea să mă întrebe).

Am primit unul din răspunsurile pe care m-am obișnuit să le primesc: „Am simțit nevoia să-mi descarc sufletul!".

Dar de ce tocmai în palmele mele?

Și de ce în general unii oameni încredințează niște lucruri ale lor — foarte intime — unei ființe străine? Mi-am pus această întrebare, citind sutele, miile de scrisori primite de-a lungul anilor în perioadele cînd purtam corespondența sentimentală, cu cititoarele și cititorii — la diferite publicații?

Poate tocmai pentru că persoana căreia i se confesează este o străină — poate tocmai acest fapt, stimulează curajul confesiunii...

— Și cînd — cu ce prilej „vocația" (sic!) a devenit profesie? (Dacă m-am hotărît să-mi pun singură toate întrebările șablon, barem să fiu consecventă!)

Deci răspund:

— Cînd mi s-a încredințat în revista „Femeia și Căminul" (1946) rubrica „Spune-mi secretul tău" pe care o semnam cu pseudonimul Catrinel.

Îmi pot permite — la o distanță de peste douăzeci de ani — să spun că acea Catrinel devenise un personaj foarte popular, în umbra căruia Sidonia Drăgușanu iscălea modestă, în paginile aceleiași publicații, schițe, reportaje și cronica dramatică....

Așadar, Catrinel reprezintă un moment unic — ca răsunet — ca audiență — în public — în profesia mea de publicist...

Nu o reneg prin urmare, deloc pe Catrinel și mai cred că din tot ce a învățat ea să asculte, cu acea participare care îi aparținea, a rămas ceva.

Gîndiți-vă, soseau 400—500 de scrisori, săptămînal — și dacă la început, în marea lor majoritate, erau semnate de femei, nu după mult timp, primeam zeci și sute de scrisori de la bărbați — de toate vîrstele, de toate categoriile sociale.

Ar fi cazul acum să-mi pun întrebarea care să-mi dea prilejul să răspund astfel: cred că succesul pe care l-a avut Catrinel se datora acelei receptivități comunicative pe care nu am pierdut-o încă.

Aș mai adăuga că simțirea pe care o puneam în răspunsurile mele, era nejucată, netrucată și — bănuiesc — acest mic amănunt, se face transmisibil.

Despre „înțelepciunea" sfaturilor mele nu-mi cereți să vorbesc. Și n-am să știu nici să răspund dacă pe mine personal am reușit vreodată să mă sfătuiesc atît de bine, sau de prost, ca pe alții...

Dar ar putea urma o altă întrebare:

— Ai avut dumneata, Catrinel — sau dumneata Laura — (am răspuns un timp sub acest nume la scrisori în revista „Magazinul") sau dumneata cea de la Televiziune — cea de la „Curierul inimilor" — toate fiind una și aceeași persoană... ai avut semne ale eficienței (ce frumos m-am exprimat: e-fi-cien-ței!) sfaturilor pe care le-ai dat?

O, da — am avut. Și credeți-mă, au fost cele mai pure bucurii, culese de pe urma profesiei mele.

Nu contest că acele conflicte care — să spunem — s-au rezolvat datorită sfaturilor mele — s-ar fi rezolvat poate și de la sine... Dar lăsați-mă să mă emoționez și să mă bucur ori de cîte ori îmi amintesc, de exemplu — de un text care suna astfel:

Îți mulțumesc din suflet! Datorită sfaturilor tale, tăticul meu s-a întors acasă.

Sau: M-ai împiedicat la timp să fac o mare greșeală...

Sau: ...

Da, da, au fost poate simple coincidențe: sfatul meu n-a venit decît să întărească hotărîri dinainte luate...

Cred totuși, cred... că uneori am putut influența în bine, cu vorba mea — pe cîte cineva, ici, colo — onest și foarte bine intenționată întotdeauna.

...Și inevitabil, ar veni acum întrebarea: Dacă ai face un fel de... — hai să zicem clasificare sau bilanț... (întotdeauna, la o asemenea întrebare lipsește cuvîntul potrivit) a... cazurilor (devenim subit docți și gravi) din întreaga corespondență primită — însumînd activitatea de la „Femeia și Căminul", „Magazinul", revista „Femeia" și, de la Televiziune „Curierul inimilor", care ar fi problemele esențiale?

Și ce s-ar putea spune că s-a schimbat între timp?

...Așadar problemele esențiale... Să le spunem mai bine: constante, care revin mereu, ca să putem răspunde onest: evident, aceleași! — cu toate variantele lor. Problemele cuplului: El și Ea și la mijloc dragostea. Ce s-a schimbat?

Firește, ea și-a dobîndit o independență materială, morală, socială — care i-a adus un plus de demnitate umană și totodată un plus de exigență față de el. De aici rezultă niște relații noi, cărora unii le fac față cu onoare, alții cu dezonoare...

Și încă ceva: Cele mai multe relații sentimentale, se stabilesc în cadrul relațiilor de muncă: colegi de slujbă sau de studiu... Prilej deci de cunoaștere reciprocă — cu un spor sau un minus de stimă — de prețuire — de la caz la caz...

În sfîrșit, voi încheia taifasul cu mine — cu întrebarea pe care mi-o adresez privindu-mă drept în ochi (este posibil, cu un oarecare exercițiu, și fără ajutorul oglinzii): „Ai dori să faci în continuare acest oficiu de confesoare și de sfătuitoare, tot odată?..."

Ei, nu credeam, chiar eu însămi să mă persecut în halul acesta — cu o întrebare la care dacă vreau să răspund cu deplină sinceritate, trebuie să ezit sau chiar să evit să răspund... Pentru că să știți: e o treabă grea, foarte grea să te tot încarci cu necazurile altora... Iar dacă nu le preiei, nu poți răspunde decît sec, rece, convențional... Asta e o treabă ușoară, dar nu e bună!

Și cu cît o faci cu mai multă răspundere față de cel care te cheamă în ajutor... cu atît e mai grea.

Așa că rămîne să mă mai gîndesc dacă voi mai continua... Sau, nu...

DACĂ... DACĂ... DACĂ... DACĂ...

• DACĂ omul nu și-ar tăia unghiile, la vîrsta de 50 de ani le-ar avea lungi de doi metri.

• DACĂ cei 20 000 de pași pe care îi face în medie fiecare om într-o zi ar fi parcurși pe un „drum drept", într-o viață de 70 de ani, s-ar totaliza 500 milioane de pași. Aceasta reprezintă aproximativ 384 mii de kilometri, adică distanța de la Pămînt la Lună.

• DACĂ pămîntul s-ar învîrti de 17 ori mai repede, toate lucrurile și ființele din zona ecuatorului s-ar afla în stare de... imponderabilitate.

• DACĂ rezervele de sare de pe Pămînt s-ar epuiza cîndva, atunci mările și oceanele ar putea asigura omenirea cu sare pe o perioadă de două miliarde de ani.

• DACĂ ar dispărea albinele de pe suprafața globului o dată cu ele ar dispărea și peste 100 000 de specii de plante la care polenizarea se face cu ajutorul acestor insecte.

• DACĂ s-ar putea utiliza în totalitate forța vînturilor de pe glob, s-ar obține o energie de trei ori mai mare decît cea produsă de cărbunele ars în prezent în toată lumea.

• DACĂ s-ar putea umple o linguriță de cafea cu neutroni, această linguriță ar cîntări 210 milioane de tone.

• DACĂ n-ar exista rugina, s-ar economisi anual o cantitate de metal din care s-ar putea construi 2 200 de schelete metalice cît cel al Palatului C.F.R., 1 200 de poduri de talia celui de la Cernavodă, 750 de vapoare cu un deplasament de 10 000 de tone fiecare și 200 000 de tractoare.

• DACĂ s-ar topi brusc toți ghețarii polari, nivelul Oceanului Planetar s-ar mai ridica cu încă 50 m, ceea ce ar duce la acoperirea cu apă a cîmpiilor fertile ale Olandei și Danemarcii, a sudului Statelor Unite ale Americii, a bazinului inferior al Amazonului și a multor regiuni continentale de pe litoral.

• DACĂ ar fi alimentat cu uraniu, un bec de o sută de wați ar putea să rămînă aprins 260 000 de ani. Pentru aceasta ar fi suficientă energia declanșată de un kilogram de uraniu într-o fracțiune de secundă.

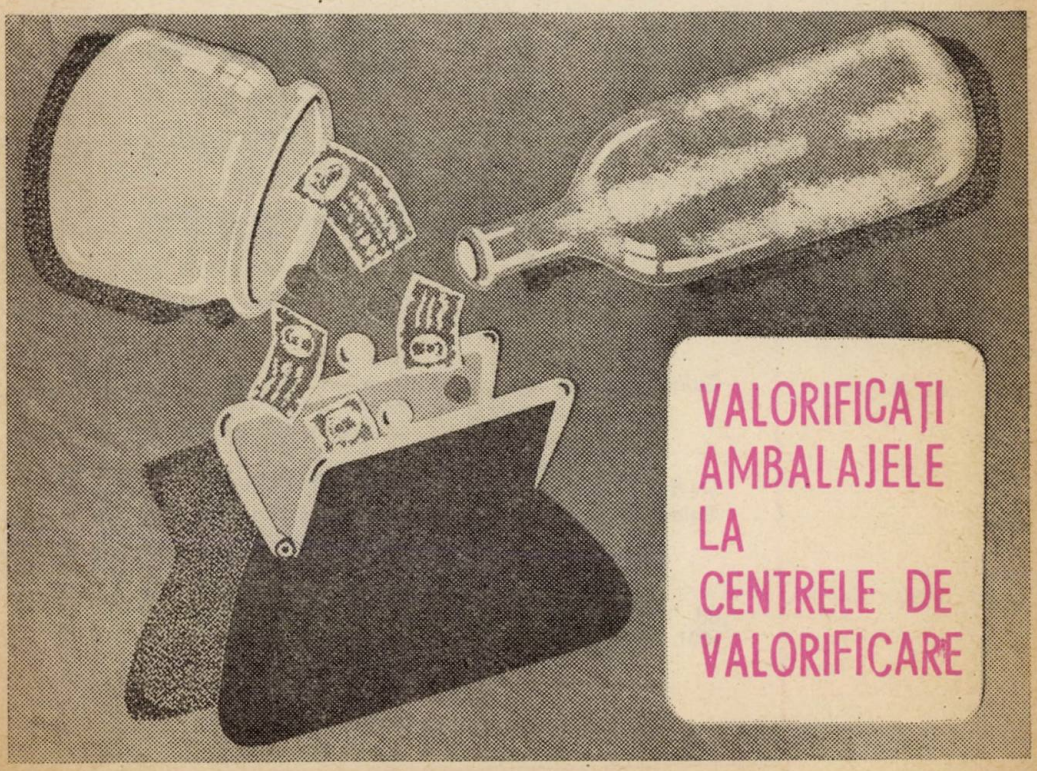

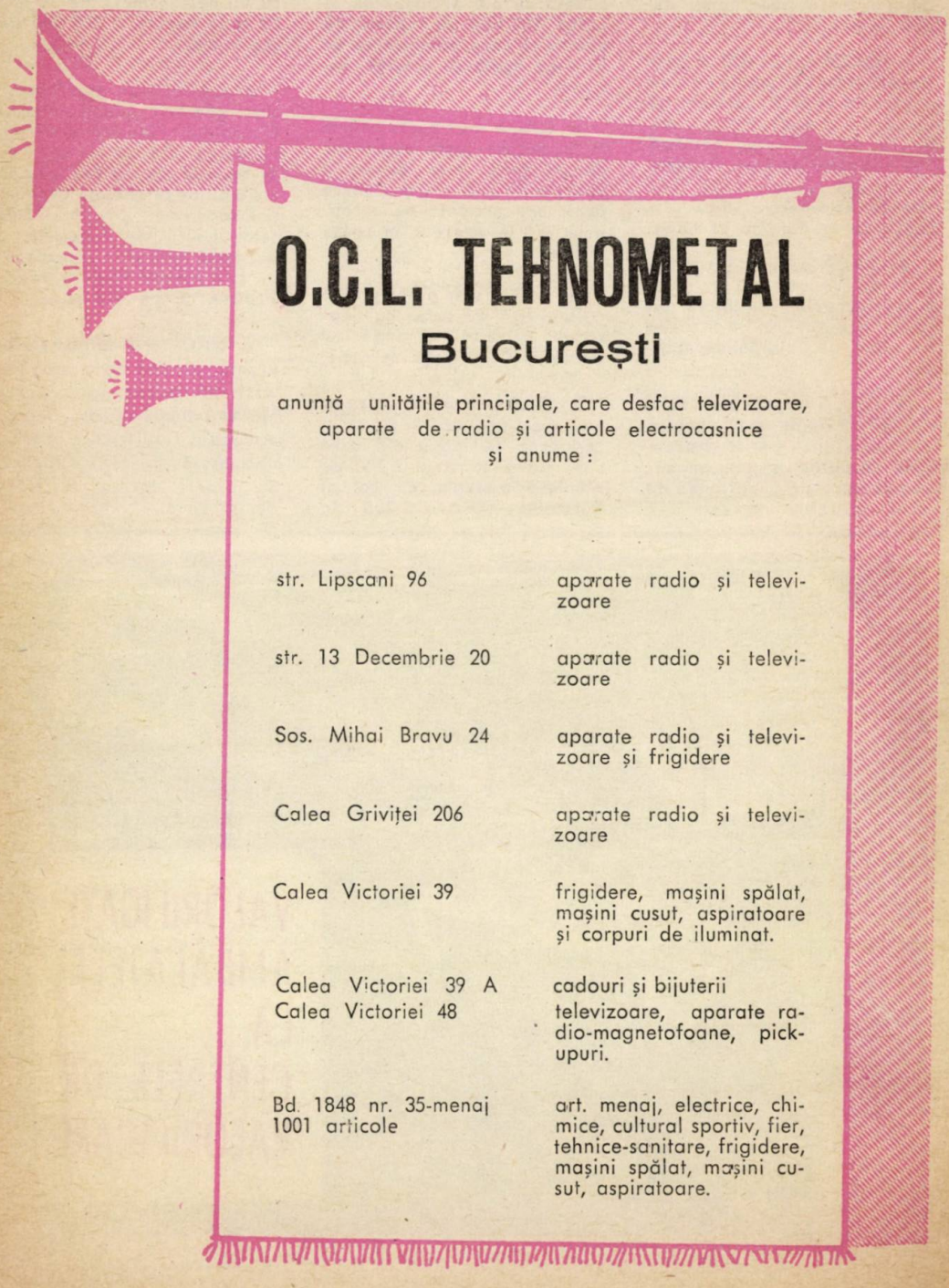

O.C.L. TEHNOMETAL

București

anunță unitățile principale, care desfac televizoare, aparate de radio și articole electrocasnice și anume :

str. Lipscani 96	aparate radio și televizoare
str. 13 Decembrie 20	aparate radio și televizoare
Sos. Mihai Bravu 24	aparate radio și televizoare și frigidere
Calea Griviței 206	aparate radio și televizoare
Calea Victoriei 39	frigidere, mașini spălat, mașini cusut, aspiratoare și corpuri de iluminat.
Calea Victoriei 39 A	cadouri și bijuterii
Calea Victoriei 48	televizoare, aparate radio-magnetofoane, pick-upuri.
Bd. 1848 nr. 35-menaj 1001 articole	art. menaj, electrice, chimice, cultural sportiv, fier, tehnice-sanitare, frigidere, mașini spălat, mașini cusut, aspiratoare.

GEORGE SBÂRCEA

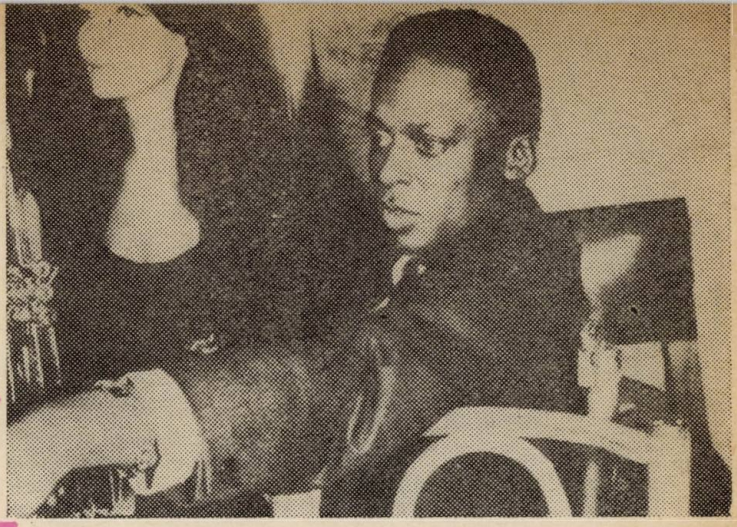

Trompetistul Miles Davis cu Juliette Greco

JAZZ-UL MODERN S-A NĂSCUT LA MINTON

Stilul swing, în care era ceva violent, fugar și revelator, a atins o culme remarcabilă prin ritmizarea paroxistică a lui Glenn Miller, jazzman alb, dispărut într-o misiune de recunoaștere aeriană deasupra Canalului Mînecii în primele zile ale ultimului război. La concertele comemorative, organizate cu prilejul morții lui, saxofoanele și trompetele au sunat cînd răgușit, cu un fel de răsfăț gutural în pîlnia lor, cînd țipînd în registrul acut, la înălțimi aproape neverosimile, ca un strigăt de ajutor.

Felul acesta de a cînta, căruia i s-a spus ironic „horcăitul de moarte" al swingului, n-a fost pe placul multor jazzmeni negri, dar îndeosebi pe placul tinerilor ce se întîlneau, după ora de închidere a localurilor unde erau angajați, la cabaretul Minton din cartierul new-yorkez Harlem. El avea să devină, în timpul războiului, leagănul jazzului modern, datorită întîi de toate mărinimiei proprietarului, un negru mărunt și blînd, fost cîndva saxofonist și el.

La Minton s-au experimentat și s-au cristalizat, treptat, soluțiile de înnoire a muzicii de jazz, al cărei repertoriu sclerozat și manierele de interpretare tot mai stereotipe, subordonate adeseori unor obiective exclusiv comerciale, demonstrau că jazzul trece printr-o criză.

„Posedații" de la Minton

E greu să-i prinzi într-o singură trăsătură pe toți cei care au trecut pe la Minton și au participat la însuflețirea permanentă a experiențelor înnoitoare, repetate la cabaretul Minton noapte de noapte. Pentru stăruința cu care încercau să afle jazzului un discurs cu sensuri de poezie, fuseseră supranumiți „posedații". În fruntea lor se aflau trompetistul Dizzy Gillespie, saxofonistul Charlie Parker și pianistul Thelonius Monk.

Temperamente deosebite, ei descoperiseră rezonanțele unei adînci simpatii artistice în patronul localului, căruia îi erau recunoscători pentru că le oferă ambianța adecvată realizării aspirației lor către un jazz mai imaginativ și mai metaforic. Gillespie, pe numele adevărat John Birks, era originar din Carolina de Sud, se născuse în 1917 și primise porecla de *dizzy* (amețitor, uluitor, vertiginos) pentru felul cum cînta. Privirile lui radiau știință și calm, avea o inteligență pătrunzătoare și, în afara trompetei, cunoștea la fel de bine pianul, bateria, trombonul și tuba. Ideile i se învălmășeau mereu în cap, cum mărturisea, încît simțea nevoia de a le „drena" prin trompeta sa. Charlie Parker, de fel din Kansas City și mai tînăr cu trei ani decît Gillespie, avea în adevăr ceva de „pasăre", cum îl arăta porecla, atît în felul de a cînta, cît și în aerul lui mereu absent, străin, cufundat în viața sa lăuntrică. Dizzy a povestit că într-un revărsat de zi, cînd muzicanții de la Minton cîntau în extaz, cineva a asemănat fantezia melodică și ritmică a lui Parker cu un herbar.

— Nu herbar, ci grădină cu flori vii, a sărit patronul cabaretului, gata să se ia la harță cu oricine de dragul artiștilor care căutau să îmbrace jazzul într-un stil mai proaspăt, într-o sensibilitate mai delicată și într-o fantezie în necurmată înnoire.

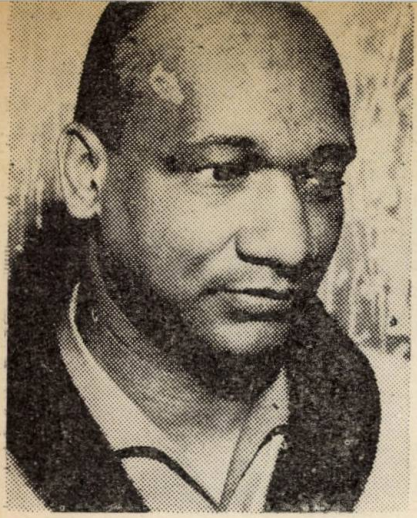

Contrabasistul Oscar Pettiford, creatorul primei orchestre de bebop.

Thelonius Monk, născut la New York în 1918, transformase pianul într-o jucărie docilă a minții și a degetelor sale, avea și el o imaginație cu resurse nesecate și o nemaiauzită vibrație a tușeului. Instrumentul se transforma sub mîinile lui parcă într-o ceară moale și receptivă. Omul, ca și muzica sa, scăpa printre degete, dar cucerea și tulbura pe cei din jur. Improvizațiilor lui stranii, în care ardoarea meridională a ritmurilor latino-americane (rumba, conga, samba, cucaracha ș.a.) se amesteca paradoxal cu lumina rece și morbidă a combinațiilor armonice moderne, fiind la fel de străin de realismul minuțios, ca și de naturalismul acumulator de amănunte, li s-a spus *musica zombi*. Este în ea multă fantezie, tonalitatea unor trăiri poetice difuze, într-o atmosferă de vis, confesiuni și proteste bizare, ce par izvorîte din cele mai profunde zone ale subconștientului.

Cînd, în zori de zi, cabaretul se închidea, tinerii jazzmeni se pierdeau în perspectivele dezolante ale dimineților de oraș mare, continuînd să discute cu aprindere despre reforma muzicii lor. Gillespie și-a adus aminte, mai tîrziu, că sunetele pierdute, stinse, gîtuite pe care le experimentau îl însoțeau și peste zi, fără încetare, ca un fel de obsesie.

Din ședințele acestea, care neavînd alt public în afara muzicienilor înșiși erau lipsite de ostentație, ca și de dorința stîrnirii admirației în ascultători, s-a închegat, spre sfîrșitul războiului, stilul *bebop* al jazzului, explorat mult timp ca o curiozitate artistică eliberată de convențiuni.

Bebopul și boperii

Cea dintîi orchestră de bop pare să fi fost aceea constituită în primăvara anului 1944 cu negrul canadian Oscar Pettiford la contrabas, Gillespie la trompetă, Don Byas la saxofon-tenor, George Wellington la pian și Max Roach la baterie. Activitatea lor a dus curînd la denumirea stilului în care cîntau: discursul trompetei lui Gillespie era verbalizat de unii (obicei care dusese și la *scat*-ul vocal), ca „*bu-dee-dhat*" sau „*bu-re-bop*" din care, prin eliziune și contractare, s-a ajuns la „*re-bop*" și la *bebop*.

Ce era, din perspective artistice, bebopul? Era năzuința de a dilata, printr-o sensibilitate foarte „la zi", conceptul de improvizație, ca să nu se mai improvizeze separat asupra melodiei, armoniei și ritmului, ci să se dea o interpretare nouă întregii structuri a bucăților muzicale, astfel încît elementele lor lineare și verticale să apară variate simultan.

După ce perioada bluesului fusese armonică, aceea a swingului melodico-ritmică, boperii și-au propus să ridice improvizația, care e principalul element diferențial al jazzului, la un înalt nivel de artă, prin dezvoltarea creatoare a latențelor melodice și armonice din temele folosite. Secției ritmice omogene a swingului îi urmează acum un ansamblu dinamic poliritmizat, pianul e mai percusiv și folosește multe pete de acorduri, materialul melodic este și el revalorificat și punctat cu multe disonanțe. Noul mod de a cînta reclamă un stil mai *legato*, specific bopului și diferit de maniera de interpretare *staccato* a perioadelor anterioare.

Bopul a avut cîțiva reprezentanți de seamă atît în domeniul instrumental, cît și în cîntul vocal, a căror artă a imprimat jazzului un nou impuls. Fie că este vorba de Coleman Hawkins, supranumit „Armstrong al saxofonului-tenor" de trompetiștii Benny Carter sau Fats Navarro, de saxofoniștii Lester Young, Wardell Gray, Dexter Gordon, Sonny Stit sau Gene Ammon, de pianiștii Al Haig, Dodo Marmarosa, Hank Jones, John Lewis sau Bud Powell, fie de artiști vocali ca Billy Eckstine sau Sarah Vaughan, toți împrumută muzicii interpretate de ei în stilul bop ceva din timbrul unor sentimente autentice, în pofida monocromiei de o expresie modernă, evident îndeosebi în jazzul *cool*.

Dacă Armstrong a osîndit acest stil în termeni categorici, a făcut-o într-un moment cînd, prin imitare servilă, el a fost golit de mobilul oricărei sensibilități, lucru întîmplat destul de curînd, cum avea să afle lumea dintr-un articol publicat în 1947 de Lennie Tristano în revista americană *Metronome*. Pianistul orb prezenta ca deplorabilă situația bopului din punct de vedere artistic. Numărul personalităților adevărat creatoare în acest stil este atît de mic, afirma el, încît toți fură fără sfială de la puținii maeștri adevărați.

De altfel, anul 1947 a marcat momentul de culminație al bopului. Înregistrarea pieselor *Lady be Good* și *How High is the Moon*, cîntate de Ella Fitzgerald, arată că — în interpretarea unui artist de talent — bopul poate deveni un stil de mare eficiență artistică. Felul cum cîntăreața își folosea vocea constituie o adevărată sinteză între stilurile New Orleans, swing și bop.

Este ceea ce încearcă toți adepții jazzului modern, după ce părăsesc terenul incert al

experimentărilor, pentru a găsi modalităţi de expresie apropiate de receptivitatea omului contemporan.

Lennie Tristano şi jazzul „cool"

Mînat de o imensă neliniște, jazzmanul modern satisface noaptea dorința de distracţie a publicului, în cadrul unor orchestre temperate ca stil, după ora de închidere însă învaţă, se cultivă, exersează, discută, îşi confruntă tehnica cu a altora, compune şi fixează ceea ce e mai bun în partituri complexe. El nu mai dă ascultătorilor săi — sau nu dă decît rar şi în momente privilegiate — ceea ce crede despre jazz. Apare astfel o schismă gravă, cu consecinţe imprevizibile, între *arta* şi *profesiunea* jazzului, între ceea ce muzicienii ar dori să facă şi fac de fapt. Lennie Tristano, de pildă, a fost concediat de peste tot la începutul carierei sale.

— Am întîlnit — mărturiseşte el — mai multe categorii de proprietari de local, dar pînă şi cel mai cumsecade dintre ei îmi spunea după cîteva zile: „Uite, te rog, asta nu e părerea mea, toţi ceilalţi însă sînt de părere că nu cînţi bine. Decît să am cu ei discuţii, prefer să-ţi achit gajul pe încă trei zile, numai să-ţi iei chiar în clipa asta tălpăşiţa..." Erau însă şi patroni dintre aceia care, de cîte ori începeam să cînt în două sau trei tonalităţi simultan, dădeau buzna pe parchetul de dans şi îşi zmulgeau părul din cap.

Mai tîrziu, cînd numele lui Tristano a devenit o noţiune în jazzul modern şi după ce publicul a fost în stare să perceapă, cu urechea sensibilizată la evoluţia artei contemporane, sensul căutărilor sale, fără să scape însă în întregime de impresia că artistul exagerează importanţa tehnicii, Lennie Tristano şi-a început activitatea de fiecare seară cu o invenţie de Bach, spunînd:

— Cei ce vor să ne asculte, trebuie să ştie precis de unde ne tragem, unde ne este obîrşia, cărui maestru înţelegem să-i rămînem fideli pînă la moarte.

Multe din experienţele pianistului orb au rămas doar promisiuni, şi pendularea lui între cîteva orientări diverse risca, într-o anumită etapă, să ajungă cronică. Totuşi, după ce de la perioada aşa-zis barocă a trecut la atonalism, ca să revină din nou la baroc şi să facă înregistrări sub titlul generic de *Invenţiuni*, care vădesc tentativa in roducerii în jazz a linearismului baroc, „căutările" lui Tristano n-au devenit un scop în sine. A fost iniţiatorul stilului *cool*, care i s-a părut, poate, fenomenul-cheie al înnoirii jazzului.

Ce este jazzul *cool* şi prin ce diferă el de jazzul *bop*? Este ceea ce ar fi arta decorativă (nefigurativă) în raport cu arta figurativă. Dacă bopul are un caracter emoţional şi un conţinut ilustrativ, cool-ul afirmă principiul dinamicii structurale a muzicii şi posibilităţile ei plastic-constructive, fără aluzii la caracterul afectiv şi conţinutul ei anecdotic.

Firește, metafora este aproximativă şi ea nu epuizează explicaţia rolului avut de stilul cool în jazzul modern, care ni se înfăţişează ca un infinit mozaic de tendinţe, maniere şi personalităţi, legate organic între ele, deşi lipsite de un echilibru şi de vreo unitate.

„Un fel de obiectivare afectivă..."

Ca şi în cazul bopului, izvoarele jazzului cool se găsesc în felul de a intona şi de a reinterpreta materialul tematic folosit de un saxofonist: negrul Lester Young. Adevăratul lui act de naştere este socotit însă discul înregistrat în 1947 de jazzmanul alb Woody Herman (care a fost acum doi ani şi în ţara noastră), acompaniat de formaţia *Four Brothers* (Patru fraţi), adică Zoot Sims, Herbie Steward, Stan Getz şi Serge Cjaloff. Sudaţi pentru o elaborare cît mai artistică a temelor, pe care le interpretau personal, modul lor de intonare şi de dezvoltare a temelor amintea uneori de conceptele lui Charlie Parker, exprimate cu timbrul instrumental al lui Lester Young, dar fiind toţi albi erau mai puţin frămîntaţi decît jazzmenii de culoare şi împrumutau astfel interpretării lor mai mult calm — un fel de obiectivare afectivă, care seamănă a răceală (*cool*) opusă *hot*-ului (fierbinte, intensiv etc.).

Derivînd din bop şi evoluînd simultan cu acesta, jazzul cool surprinde în adevăr prin lipsa oricărui registru emotiv: stările sufleteşti ale muzicanţilor, care capătă în bop o maximă posibilitate de expresie, nu mai joacă de astă dată nici un rol. Debitul şi ritmul muzicii nu variază după starea sufletească a interpreţilor, căci ea n-are funcţie catalitică în actul artistic. Comunicarea trebuie realizată prin faptul sonor concret, prin *sunet*, tentativă care dă naştere, în ultimă analiză, înfrînării exceselor şi exuberanţei boperilor de culoare, inoculînd jazzului roadele avansate ale culturii spirituale: meditaţia şi introspecţia, gustul „contaminărilor", predilecţia pentru tot ce e raţional, logic, funcţional.

O dată cu adoptarea stilului cool de către unele mici formaţii de gen, jazzul intră în laboratoarele experimentale, devenind tot mai distanţat de simpatia maselor largi de ascultători. Dacă n-ar fi apărut coolsteri mai recenţi, care să facă unele concesii reclamate de capacitatea de receptare a publicului, primele experienţe de acest fel ar fi fost, probabil, şi ultimele.

Jazzmenii moderni şi-au pus iscusinţa tehnică şi imaginaţia creatoare în slujba căutării de noi şi noi formule, afirmînd că „trebuie să acceptăm diversele etape de evoluţie ale jazzului şi să lăsăm lucrurile să meargă înainte, căci viitorul este larg şi inspirator, dacă muzicanţii moderni se vor folosi de toate metodele şi mijloacele la îndemînă, indiferent de ce natură sînt ele".

NELL COBAR

FARWEST

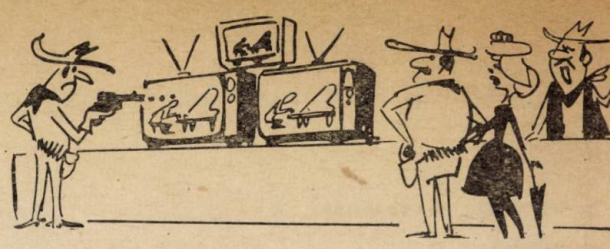

— Cumpărați-l liniștit! Puteți trage și cu mitraliera, ucra
e incasabil.

— Perforează-mi, te rog, tichetul ăst

— Dacă n-o împușcam intra sigur în poartă!

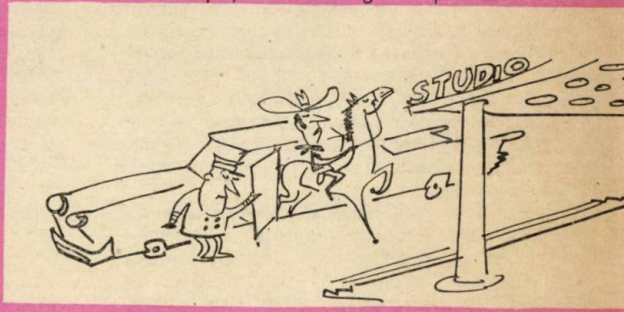

Vedeta filmelor de western descinde în studio!

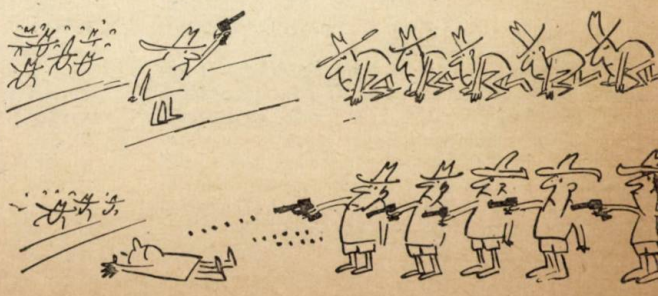

Acțiunea romanului „PICTORUL ȘI FETELE" de Anton Breitenhofer, în curs de apariție la Editura de stat pentru literatură (în limba germană), din care reproducem acest fragment — se desfășoară în ajunul celui de al doilea război mondial în orașul de pe Bîrzava. Majoritatea personajelor sînt tineri între **14—18** *ani. Eroul principal este Traian Brebenar, un tînăr deosebit de înzestrat, care o ajută pe mama sa, o văduvă cu șase copii, efectuînd diferite munci ocazionale. Astfel îi este încredințată și o muncă de pictor, cerîndu-i-se să decoreze Căminul muncitoresc cu tablouri. În miraculoasa sa lume a picturilor năvălește Minna Hirt. Pentru Traian, preocuparea pentru această fată capătă subit o importanță mai mare decît vizita la el acasă a maestrului său Konigskerze.*

ANTON BREITENHOFER

MINNA

Cu plete de pictor căzîndu-i mult pe ceafă, cu ochii țintă la fete, Traian hoinărea pe corso în sus și în jos. În orașul de pe Bîrzava, locul de plimbare și întîlnire — corso cum i se spune — se întindea pe strada principală între căminul muncitoresc și biserica credincioșilor catolici. Șirul de case șerpuia printre instalațiile industriale cu aceeași iscusință cu care băiatul din ulița Șanțului se strecura printre oamenii de pe trotuar. Pe corso, de zgomot aveau grijă laminorul și scularia, iar de praful de cărbune și gaze, cuptoarele înalte și cocseria. Munții și dealurile filtrau, ce-i drept, aerul prin plămînul lor verde, dar suflarea otrăvită plutea grea deasupra caselor și fabricilor.

Oamenii se plimbau pe corso duminică după liturghie; aici băieții se făleau cu costumele lor, iar fetele treceau țepene pe tocuri înalte, arborînd toaletele noi. În timpul carnavalului, pe tot traseul, cortegiile bufonilor zornăiau zile în șir din clopoței. Pe-aici în pas rar și apăsat treceau procesiunile și tot pe aici se scurgeau solemn cortegiile de nuntă, de botez și cele funerare. Aici mărșăluiau muncitorii cînd demonstrau pentru o leafă mai de doamne-ajută. În această parte a orașului se aflau două școli, trei biserici, două cinematografe, magazinele cu galanterie pline doldora, șase circiumi, două bordele sau cuplăraie cum le ziceau voinicoșii „de fier" de pe ulița Șanțului. Mai erau aici clădirea poliției și a siguranței, piața, administrația financiară, pompa de benzină, primăria și o librărie. Patru cofetării, cîteva prăvălii de vechituri, două societăți de pompe funebre, apoi birourile celor șapte partide politice. Trei organizații religioase și patru sindicate prinseseră și ele rădăcini. Toți care se credeau „cineva" în orașul de pe Bîrzava, se simțeau obligați să apară aici, ziua sau noaptea.

Cu pieptul bombat ca un atlet, băiatul din ulița Șanțului trecea țanțoș, în saboții săi de lemn, pe strada populată, și din privire fixa fetele. Traian se opri în fața unei vitrine cu costume bărbătești. Aici se putea admira în mărime naturală. Și într-o clipită, trufia și pofta de cuceriri îi pieriră, ca spulberate de vînt. Din oglindă se hlizeau la el pantalonii scurți, o jachetă peticită, o cămașă de tricot și niște saboți uzați.

„Sperietoare de ciori" — îi spuse el, în bătaie de joc, imaginii din oglindă. Cărei fete i-ar fi plăcut o asemenea sperietoare de ciori? Nici chiar dacă ar fi știut că era voinicos și pictor — elev al domnului Konigskerze! Ce le păsa fetelor că toți ai lui erau la ananghie?! Aici nu era vorba să le stîrnească mila, ci să le placă! Acum își dădea seama de ce Nela nu ieșea niciodată cu el. Nici Mia Iancu nu mai apăruse. Amîndouă îi plăceau și el își băgase în cap că le impresiona cu freza lui de artist.

Se întuneca. Nebăgînd de seamă pavajul desfundat din uliță dosnică, alunecă și se izbi cu capul de un gard de scîndură. Poarta boltită a casei din colț de pe străduța îngustă era întredeschisă. Traian se auzi strigat. O mînă se întinse spre el și un glas de fată șopti:

— Hai, vino odată!

Se strecură încet prin poartă şi aceeaşi mînă îl trase în curte. Traian ştia că e fata pe care o poreclise „Venus din Milo". Îl luă de mînă, îl împinse într-un ungher întunecos şi se lipi de el. Trupul ei era fierbinte, respiraţia întretăiată; o auzi susurînd:

— Mai desenezi, Ramona?

Înainte de a-i putea răspunde, ea îl îmbrăţişă, îşi trecu degetele prin pletele lui de artist şi îi acoperi faţa cu sărutări.

— Tu! Glasul ei vibra în tonuri grave. — Tu... să ştii că te-am visat... Înţelegi? Nu-i aşa că ştii...

Vru s-o apuce de şolduri. În aceeaşi clipă, în curte se auziră paşi; cineva aprinse un chibrit. Mîna şopti speriată:

— E tata! Pleacă!

Îl luă de mînă, dădu brînci porţii şi amîndoi fugiră cale de cîteva case. Apoi fata se opri şi spuse:

— Azi nu se poate! Tata iar s-a luat de mine. Dar vreau să vii mîine. Te aştept în colţ, la cizmar. Mîine seara la şase.

O mai strînse repede la piept şi o sărută pe buze. Fata se smulse şi dispăru în întuneric.

Traian îşi continuă drumul; era ca ameţit şi surîdea, de unul singur. Ceea ce-şi dorise de atîta vreme, era acum mai aproape ca niciodată.

Se poticni, în întuneric, de nişte grămezi de pămînt şi materiale de construcţii.

e terasament stătea o locomotivă-tender şi un tren cu vagoane pline cu zgură încandescentă. Interiorul cabinei mecanicului se lumină şi Traian îl văzu pe fochist aruncînd cărbune în gura cazanului. Tocmai el să se revolte împotriva acestor locomotive mari, el care voia să se facă mecanic de locomotivă? Oamenii de pe uliţa Şanţului o făceau pur şi simplu, fiindcă cei din conducerea uzinei nenorociseră strada. Oare fusese într-adevăr necesar ca panta de iarbă a terasamentului să fie înlăturată cu excavatorul? Trebuiseră să dispară bătrînii anini şi ulmi de pe malul pîrîului? Numai fiindcă aşa o vroia „dumnezeul" de la vila din pădure? De ce nu plătea despăgubiri pentru acoperişurile făcute scrum? La fel ca în legenda Argeşului, a meşterului Manole, ciripeau băieţii străzii. Nimic altceva, tra-la-la!

n cameră pilpîia o lampă de gaz. Mama nu era acasă. Coroanele pe care le legase în cursul dimineţii dispăruseră. Mai veneau deci, încă azi, nişte bani în casă şi mama avea să aducă o cină bună, poate chiar o scrumbie. Intrînd, Traian observă că duşumeaua bucătăriei era proaspăt frecată. Casa toată strălucea. După-masă, mama făcuse curăţenie mare, deoarece a doua zi aşteptau un musafir. Profesorul Konigskerze urma să vină la el ca să aprecieze schiţele tablourilor sale pentru căminul muncitoresc, făcute acum pe pînză. Profesorul voia să le vadă încă înainte ca Traian să se apuce să le picteze în ulei. Traian era bucuros de vizita maestrului său, dar se şi temea de critica lui. Mama, fraţii şi chiar Alfred urmăriseră munca lui cu interes, îi dăduseră sfaturi dar se şi certaseră din pricina personajelor. Îl criticau tot timpul.

Alfred Sprinz intră în odaie şi în timp ce Traian se spăla în bucătărie, Sile şi Alfred se apucară să discute. Mişu, Andreiaş şi Neluş stăteau pe-aproape şi ciuleau urechile. În timp ce se ştergea cu prosopul Traian auzi că era vorba despre tabloul său cu sportivii, pe care îi reprezentase îmbrăcaţi numai în şorturi. Sile era vioara întîi. Mezinul, puştiul, era entuziasmat şi spunea că-i plac băieţii în şort. Dar nu putea pricepe de ce Traian nu le desena pe fete în pielea goală. Alfred nu era de acord. Zicea că e indecent. Propuse atunci să le pună o frunză de viţă, ca Adam şi Eva în rai. Urmă o adevărată hărmălaie.

Traian apăru în prag, tuşi uşor şi discuţia se opri brusc. Traian se simţea mîndru că Alfred şi fraţii săi îl priveau cu respect. La urma urmei, el era singurul care o ajuta pe maică-sa să cîştige o pîine. Dacă ar fi ţinut, cei mici ar fi tăcut imediat mîlc. Alfred Sprinz schimbase abil subiectul discuţiei şi vorbea despre meşterul său tinichigiu. Traian se apropie luînd oglinda. Se privi. Vroia să ştie ce fel de schimbări se produseseră pe chipul său, de cînd îşi pictase autoportretul. Cum arăta acest chip în umbra crudă a lămpii de gaz? Pe un fond întunecat pilpîiau două lumini, sprîncenele de deasupra tresăreau şi păreau, datorită umbrelor de la rădăcina nasului, crescute împreună. Deci, zig-zaguri şi pete din Terra di Siena şi brun — Van Dyck. Era oare o faţă rembrandtiană? El nu stătea nici în umbra luminii soarelui, nici în întunericul deschis al unui cortegiu cu torţe, aşa cum se vedea la marele maestru. Umbra lămpii de petrol era sumbră. Traian îşi întoarse capul la dreapta şi la stînga. Ca să-şi simtă mustaţa-potcoavă, îşi trase buzele între dinţi.

Părul său de artist, pe care-l arunca mîndru pe spate, era des şi încîlcit. Nici un băiat din oraşul de pe Bîrzava nu purta o freză ca a lui. Vocea îi suna, în ultimul timp, cam ciudat. Era cînd groasă, cînd subţiratică ca a cocoşului din ogradă.

Auzi umblîndu-se prin bucătărie. Traian ieşi. Maică-sa cu părul strîns în creştet, stătea în faţa plitei şi pregătea cina. Avea cearcăne. Rochia ei mirosea a pădure şi era plină de ace de brad.

Persida umblă cu oalele o bună bucată de vreme. Îl observă pe Traian cu saboţii săi de lemn în picioare şi-l mustră. Abia frecase scîndurile duşumelii. Nu-i păsa de loc de munca ei? Dar apoi, ridicîndu-şi capul schimbă vorba. Spuse:

— Am nevoie de cetină de brad, Traiane! Chiar de multă. Astă-seară, am mai primit o comandă şi, după ce pleacă domnul profesor, să-mi aduci o grămadă.

Traian vru să protesteze. Să-i spună să le mai ceară şi celorlalţi fraţi. Dar nu făcu decît să-şi scuture părul de pe frunte şi spuse imediat:

— Cu plăcere, mămicule! Îţi aduc cetină cîtă vrei. Nu numai mîine, şi poimîine. Mereu. Dar, uită-te şi tu la mine. Hainele mi-au devenit prea strîmte. De mult îmi trebuie un costum. Şi apoi, n-aş mai vrea să mă plimb în saboţi.

Mama puse lingura de lemn pe marginea plitei. Îi făgădui să-i cumpere un costum din banii pe care Seidl Gusti avea să-i plătească pentru tablouri. Şi Sile, şi Mişu, şi Andreiaş aveau nevoie de pantaloni. Mai bine ar lucra mai sîrguincios la tablouri. Şi să lase prostiile cu desenatul oamenilor goi. Să nu se mai certe cu Seidl Gusti şi să termine odată lucrarea, ca să ia banii. Şi alţi băieţi de vîrsta lui îşi ajută părinţii să cîştige bani. Dar lui îi arde mai mult să se ţină după fete. De-aia vroia şi costum nou. Mama îl dădu de exemplu pe Ilie Daba, care, de pe acum, ca ucenic turnător, cîştiga bani frumoşi. Traian se supără că Persida i-l lăuda pe prietenul său Ilie Daba. Traian aşteptă pînă ce se aşezară cu toţii în jurul mesei de bucătărie, apoi intră repede în cameră şi începu să cotrobăiască prin dulapul de rufe. Găsi o cămaşă fină şi o cravată, lăsate de domnul Winkler în

urmă cu un an. Își făcuse planul ca, a doua zi la întîlnire, să-și îmbrace cămașa albă. Și pentru prima oară în viața lui o să-și pună cravată. Ura...

Înghiți grăbit masa de seară. În pat, își lăsă din nou frîu liber gîndurilor. Poate că totuși era adevărat, ceea ce afirmau oamenii despre Minna Hirt. Tot orașul de pe Bîrzava o socotea „poamă". O poamă putea fi bună, frumoasă, coaptă și zemoasă, dar și amară și stricată.

Traian se trezise devreme și, la ora cinci, coborî din pat. Stătu puțin, în cămașă de noapte, la fereastră și privi afară. Apoi se îmbrăcă la iuțeală și ieși. Alergă la canalele de răcire ale furnalelor și se spălă acolo cu apă rece. Pînă la venirea profesorului Konigskerze, trebuia să termine cu vînzarea chiflelor. Dar pentru asta trebuia să se grăbească, căci adeptul vieții în aer liber se scula și mai de cu noapte decît el și sosea probabil în zori.

Traian avu noroc. Vîndu cele o sută douăzeci de chifle și cornuri într-o clipită. Cînd discul soarelui se aprinse deasupra dealului, ar fi vrut să fie cît mai repede cu putință dincolo de păduricea carierei de piatră. Încheie grabnic socotelile cu meșterul brutar Flora și cîteva minute mai tîrziu, era din nou acasă.

Intrînd în odaie și văzîndu-și toți frații, rămase cu gura căscată. Nici măcar Alfred Sprinz nu plecase la lucru. Stăteau tolăniți ca golanii și așteptau. Traian știa exact că nici unul nu voia să scape ocazia să-l cunoască pe vestitul maestru. Și maică-sa părea agitată. Luase iar măturoiul în mîini și deretica. Îi gonea pe băieți ba în cameră, ba înapoi în bucătărie. Mai ștergea încă o dată podeaua cu cîrpa și din nou mobila. În sfîrșit, totul lucea și strălucea. Sile, cu picioarele lui nesfîrșit de lungi, ședea pe marginea patului și rîdea prostește. Spuse că azi

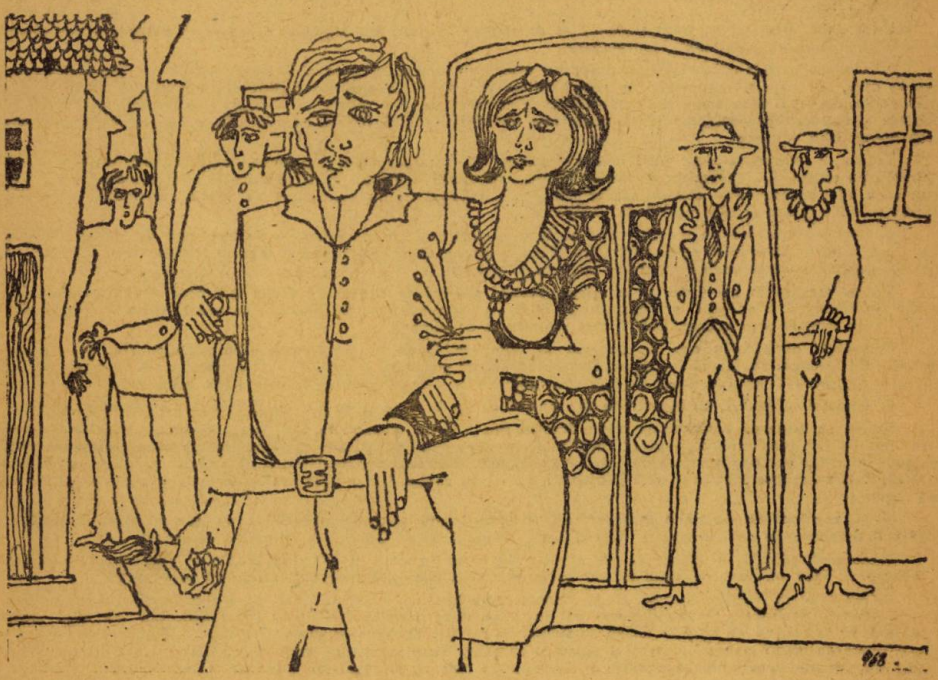

n-avea școală, fiindcă învățătorul Wagner se îmbolnăvise. Traian știa că minte. Sile trăgea chiulul ori de cîte ori se ivea vreun prilej. Mișu susținea că-l doare un deget de la picior, și într-adevăr piciorul îi era înfășurat într-o bucată de pînză. Andreiaș pretindea că astăzi are ore după-amiază, și citea o carte. Neluș rînjea. Nici măcar nu se ostenise să născocească un pretext. Recunoscu pe față că nu s-a dus la școală, fiindcă a vrut să-l vadă pe celebrul pictor.

Degeaba! Putea Traian să-i alunge din casă pe toți? În timp ce-și aranja freza de pictor, chibzuia: ar fi putut să fie știrbită autoritatea sa de pictor și de om care cîștigă o pîine în casa asta, dacă meșterul avea să-l laude în fața fraților săi și chiar în fața maică-sii și a lui Alfred Sprinz? Dar dacă îl va critica și certa? În orice caz, Traian spera că de acum înainte în această casă pictura sa va fi luată mai în serios. Desigur atunci cînd nu se mai găsea o altă soluție, putea să-și impună respectul și cu pumnul. Cel mai mult îl uimise însă faptul că-l prinsese pe Alfred Sprinz cu o minciună. Fața îngustă a acestuia se înroșise parcă și pistruii săi prinseră a străluci ca stelele căzătoare într-o noapte de octombrie. Acest băiat cuviincios și altminteri atît de corect, bîlbîise ceva despre meșterul său ,care-și sărbătorea onomastica.

Traian trebui să se supună situației. Îl rugă pe Alfred să-l ajute. Tablourile urmau să fie astfel așezate în cameră, ca maestrul să le poată examina în condiții bune. Poate că va face îmbunătățiri cu mîna lui de artist Maică-sa, în iia ei brodată, stătea în fața oglinzii. Își aranjase părul. Cît de tînără și de proaspătă arăta în portul ei țărănesc!

Marilena, într-o rochiță curată, ședea în colțișorul ei de joacă și toți îl așteptau încordați pe profesor.

Fix la nouă se auzi ciocănind la ușa bucătăriei și un domn în vîrstă, cu chipul de sfînt, intră cu semeție. Cu barba sa albă, arăta de parcă ar fi coborît atunci dintr-un prapur bisericesc. Doar casca colonială pe care o purta pe părul său de artist, nu prea se potrivea cu aceasta și tot atît de puțin jacheta din pînză albă și pantalonii scurți.

Dar sandalele de piele erau absolut identice cu cele pe care le purtau sfinții din biblie.

O dată cu profesorul, trecu pragul și atletul în costumul său de turnător. Pe Traian parcă l-ar fi lovit cineva în moalele capului. Ce însemna asta? Profesorul îl adusese pe Ilie, sau președintele pe profesor? Maestrul nu mai putea ieși nicăieri fără acest însoțitor? Ce mai putea fi îndărătul acestei povești?

Plină de respect, Persida Brebenar se înclină în fața maestrului, așa cum o făcea în fața preotului Vida cînd venea cu crucea și cu cădelnița să boteze casa. Traian se temu ca nu cumva maică-sa să-i sărute mîna bătrînului domn. Cînd venea popa în casă, o făcea întotdeauna.

Vizitatorii rămaseră în picioare lîngă ușă. Konigskerze privi odaia de jur împrejur și dădu din cap. Apoi se duse la Persida, îi întinse mîna și-și rosti pseudonimul de artist. Privi pe rînd băieții. Traian le spuse numele, apoi o prezentă pe sora lui. Cînd pronunța un nume, bătrînul domn se înclina și spunea: „îmi face plăcere", „mă bucură", „foarte frumos". Apoi Traian îl pofti în cameră. Urmărea cu coada ochiului gesturile lui Ilie.

Meșterul își plimbă în tăcere privirile peste pereții locuinței. Se întreba probabil cum pot locui atîția oameni într-un spațiu atît de strîmt. Se plimbă încet prin cameră, privi dreptunghiurile de pînză și se așeză apoi pe un scaun lîngă masă.

Unul după altul, Sile, Mișu și Andreiaș se așezară pe cele două paturi din spatele maestrului tot minunîndu-se de picioarele lui subțiri și vînoase.

În tăcerea care-ți tăia răsuflarea, fiecare aștepta încordat ce avea să urmeze. Alfred și Ilie stăteaulîngă Persida care, cu brațele încrucișate, se rezemase de tocul ușii. Profesorul privea pînza și tăcea. Traian vru să explice ceva, dar el îi făcu semn să tacă. Apoi ceru un cărbune de desen, se apropie de tablou și începu să deseneze contururile personajelor și să corecteze. În timpul acesta vorbea de unul singur cu glas tare, așa cum făcea mereu cînd desena.

Traian îl cunoștea bine. Cînd maestrul stătea în fața șevaletului și lucra, totul în jurul lui pierea, pur și simplu nu exista. Cu cărbunele de desen în mîna sa uscățivă începu să migălească fețele. Îi mustră pe Traian pentru că toți bărbații din desenul său semănau și îi reproșă că nu e suficient de atent. „În natură", spuse el, „există numai unicate și nici un fel de duplicate".

— Nici o frunză de pe același copac nu e la fel cu alta și chiar picăturile de apă dintr-un pahar sînt diferite. Chiar și ouăle unei găini nu sînt identice. Cum ar putea atunci să existe o duzină de oameni identici, cu aceleași trupuri, cu fețe asemănătoare și cu aceeași ținută?

Sile se așezase în genunchi pe marginea patului sperînd că așa poate vedea mai bine. Chicotea. Era de-o veselie răutăcioasă. Îi povesti profesorului că și el i-a atras atenția fratelui său că toate chipurile seamănă și că unul avea mîinile prea scurte. Dar Traian nu ascultă de nimeni.

Profesorul dădea din cap și continua să deseneze. După un timp spuse că acestea nu sînt decît greșeli mărunte. De nebăgat în seamă în comparație cu concepția generală a tabloului. Manifestația, compoziția ca atare e foarte viguroasă și extraordinar de impresionantă. Nici n-ar fi bănuit, la elevul lui, atîta putere de creație.

Și fundalul tabloului, cu industriile din orașul de pe Bîrzava și cu Dealul Crucii sînt excelent alese.

Traian se întoarse batjocoritor către fratele său Sile, se strîmbă la el și îi scoase limba. Maestrul desena între timp liniștit mai departe, întărea ceva în prim plan. Apoi se opri și se așeză în fața tabloului cu sportivii. Spuse că și aceste personaje suferă de aceeași deficiență, deoarece sportivii nu se deosebesc aproape de loc unul de altul. Persida care stătea în spatele bătrînului domn, se apropie încet, își desfăcu brațele încrucișate și întrebă fără ocoliș:

— Mă rog frumos, domnule profesor, e bine că fiul meu e atît de încăpățînat, da, pur și simplu încăpățînat? Vrea să-i deseneze pe toți despuiați, deși clientul, domnul Seidl Gusti, i-a interzis-o categoric.

Profesorul, adîncit în lucru, își ridică privirile, și se întoarse la Persida Brebenar. Aici vru să intervină și turnătorul. Făcu un gest cu mîna lui de uriaș, dar tăcu deoarece meșterul prinse să vorbească:

— Nu-i rău că Traian pictează cîteva nuduri! răspunse el liniștit. Doar că a cam depășit măsura. Căci, vedeți, doamnă Brebenar, începu pictorul să se înfierbînte mîngîindu-și barba cea lungă, Cei ce fac muncă grea, în ziua de azi, au un trup la fel de desăvîrșit ca cel al gladiatorilor din antichitate. Aidoma reprezentărilor clasice lăsate de marii maeștri ai artei grecești și romane. Tocmai printre muncitori găsim azi acele trupuri perfecte pe care le aflai în evul mediu la țărani și soldați, așa cum ne mărturisesc a fi fost tablourile marilor maeștri.

Profesorul continuă, spunînd că domnul Seidl ar putea fi convins că tocmai prin figurile mușchiuloase ale muncitorilor poate fi pusă mai bine în evidență superioritatea acestora față de cei de la putere și că vrăjmașii muncitorilor n-ar avea cum să se opună acestei realități.

— Desigur, repetă bătrînul domn și-l privi pe Ilie, am mai spus-o că Traian a exagerat. Reveni la primul tablou și din cîteva trăsături, îmbrăcă în haine de lucru două personaje din primul rînd al demonstranților. Celui ce purta drapelul, de asemenea gol, după cum îl desenase Traian, îi puse un șorț peste coapse, lăsîndu-i însă descoperit torsul puternic cu muschiulatura impresionantă. Pe sportivii de la bară fixă și paralele îi lăsă așa în șorț, cum fuseseră desenați de Traian, pe fete totuși le îmbrăcă în costume de gimnastică.

— Acești muncitori, urmă profesorul, nu trebuie să pară nici exagerat de pudici, nici nu trebuie să ne fie teamă să le arătăm trupurile vînjoase cu muschiulatura puternică. Ei sînt mai strîns legați de natură decît oamenii de alte profesiuni, deoarece ei sînt cei care transformă necontenit globul pămîntesc.

Pe acest bătrîn domn cu barbă de sfînt, Persida voia să-l contrazică la fel de puțin ca pe domnul preot. Era oricum bucuroasă că îmbrăcase măcar cîteva dintre personaje. Cel mai mult o bucura că acuma erau îmbrăcați tocmai cei patru muncitori, pentru care Seidl Gusti se certase fără rezultat cu Traian.

Mușcîndu-și buzele, Traian îl urmărea pe maestrul său și nu părea prea satisfăcut. Avea să mai reflecteze temeinic dacă să picteze trupurile cu haine și cu șorturi.

Profesorul său privi al treilea panou de pînză, încă nepictat. Îl întrebă pe Traian ce vroia să facă aici. Băiatul îl lămuri că al treilea tablou va reprezenta nişte muncitori citind. Dar nu se hotărîse încă să-i schiţeze.

Maestrul se aşeză în faţa pînzei goale, luă un cărbune de desen şi din cîteva linii îi contură pe Ilie Daba, în chip de tînăr muncitor care citeşte. Galeria puştilor din spatele său stătea cu gura căscată. Ilie scoase o fluierătură şi faţa sa colţuroasă se coloră într-un roşu închis.

Profesorul ceru acum culori de ulei şi Traian aduse agitat, din colţul camerei, un cufăr de lemn. Înăuntru se aflau, frumos orînduite, cîteva duzini de tuburi de zinc, groase cît braţul. Văzînd aceste tuburi maestrul fu mai puţin entuziasmat decît elevul său, spunîndu-i ceva despre nişte „vopsele pentru decoruri". Ele s-ar potrivi destul de bine pentru îmbrăcămintea personajelor şi pentru fond. Dar pentru feţe îi recomandă culori de ulei de calitate mai bună. Apoi, sfîntul se instală pe un scaun, ceru să i se dea paleta, apăsă pe ea culori din cîteva tuburi şi amestecă migălos cu o pensulă nouă. Între timp, îi explică lui Traian cum să procedeze. Însfîrşit profesorul începu să picteze faţa unui muncitor. Galeria de pe marginea patului privea uimită. Nu le venea să creadă că din mizgilelile de ulei de pe paletă se născuse, în faţa ochilor lor, chipul unui muncitor în mărime naturală. Alfred Sprinz avea senzaţia că personajul începe să respire. În odaie coborîse o asemenea linişte, încît se putea auzi zumzetul muştelor. De bucurie, Traian nu mai putea sta locului. Cel mai mult i-ar fi plăcut să-şi îmbrăţişeze maestrul şi să-i sărute mîinile de pictor. Konigskerze mai lucră puţin. Apoi îi întinse paleta lui Traian. Ar fi bucuros să revină, spuse el. Apoi se ridică de pe scaun, se întoarse spre Marilena. Îi adresă cîteva cuvinte, o mîngîie pe creştet, spunîndu-i „fată cu ochi foarte frumoşi". Se uită din nou la tablouri şi spuse că Traian este elevul său cel mai bun, care deşi are talent la pictură, nu este suficient de consecvent şi de harnic. Tot atunci puse mîna pe umărul lui Traian şi îl numi un copil al naturii. La despărţire îi sărută mîna Persidei Brebenar, care şi-o retrase speriată. Tuturor celorlalţi le făcu semne cu capul, ridică mîinile ca şi cînd ar fi vrut să-i binecuvînteze, făcu o reverenţă largă şi coborî scările cu barba fluturîndă şi purtînd pe cap casca colonială.

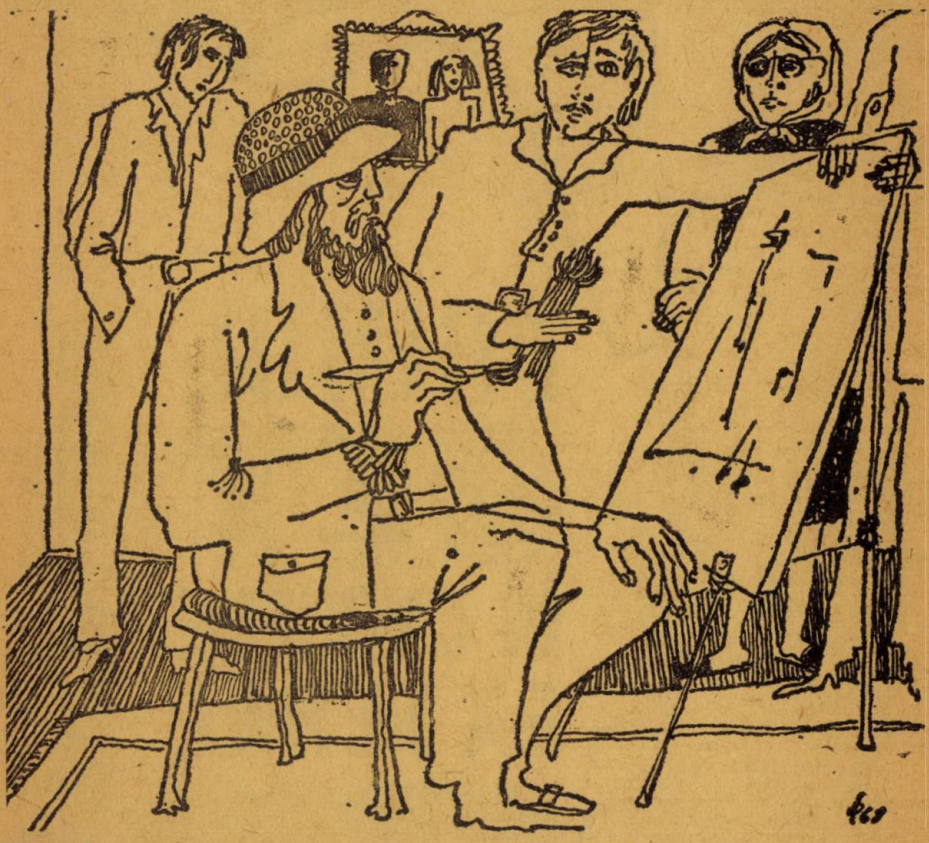

Traian îl însoţi pe meşterul său pînă la poarta casei. Acolo mormăi cîteva cuvinte şi se înapoie gînditor în cameră. Îşi privi triumfător fraţii de sus în jos, îi aruncă şi lui Alfred Sprinz o privire trufaşă şi se aşeză pe taburet. Luă aceeaşi poziţie ca maestrul său, ridică paleta, pe care puse culoare din tuburi şi se apucă să picteze. Între timp privea iar şi iar la ceasornicul din perete şi-şi dori să se facă mai repede seară. Pe pînza albă nu mai vedea decît faţa blondă, cu funda ei roşie în păr. Ea îşi înclină capul şi îi şopti ceva la ureche.

În românește de RADU NOR

Ilustraţii: Dorin DIMITRIU

nou

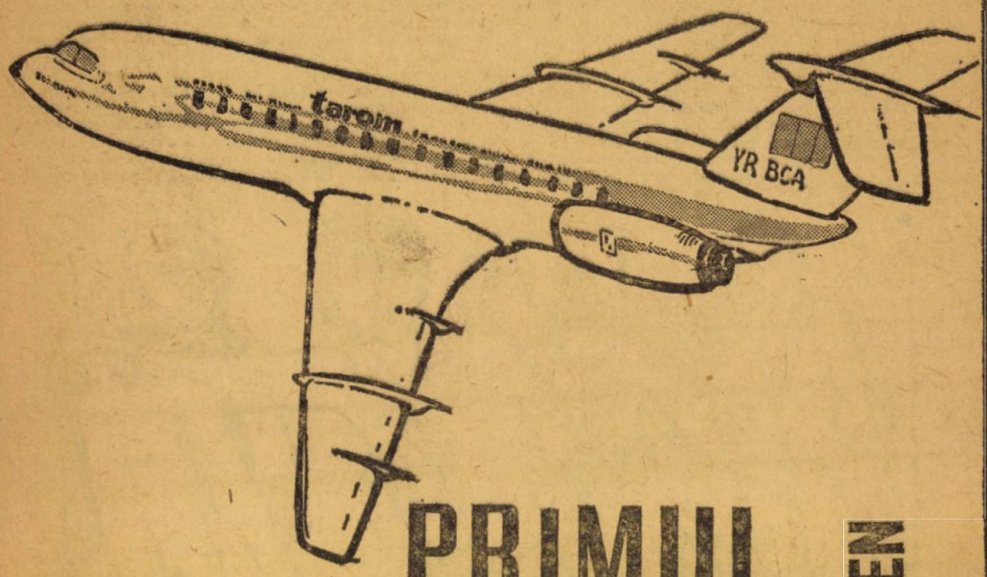

PRIMUL JET ÎN CURSELE EXTERNE

BAC ONE-ELEVEN

tarom
TRANSPORTURILE AERIENE ROMÂNE

AZIZ NESIN

FEREASTRĂ DESCHISĂ

Cunoaștem placa: cînd vreun ziarist ori scriitor ceva mai răsărit însoțește un politician într-o călătorie prin țară, și dacă acesta ține o cuvîntare cît de mică, la întoarcere scriitorul se umflă în pene:

— Eu am scris cuvîntarea aceea...

Sînt atît de sătul de asemenea cuvîntări apoase încît mi-e și lehamite să le mai aud. Și unde mai pui că dacă ar fi să dăm crezare celor ce se spun mai tîrziu, pe puțin cinci sau zece indivizi pretind că au scris cuvîntarea pînă la ultimul cuvințel. În cel mai rău caz ei au corectat-o. Încît îți vine să crezi că de aceea majoritatea cuvîntărilor politice de pe la noi sînt atît de anapoda. Mă gîndeam că ar fi bine ca politicienii cînd pornesc la drum să nu-și aleagă oamenii de încredere dintre scriitori cunoscuți deoarece aceștia sînt cei mai mari lăudăroși. Chiar și acea cuvîntare a politicianului nostru încălzit de miile de oameni din fața sa pe care o rostește spontan, cu vorbele sale, tot în contul lor este trecută.

— Eu am scris-o! A învățat-o pe dinafară!

Cîndva un ziarist, să tot fi avut vreo 40 de ani, care călătorise cu o sumedenie de oameni politici, mi-a povestit:

— Și eu am scris la vremea mea o mulțime de cuvîntări. Pe unii, discursurile mele i-au făcut deputați. De altfel prima cuvîntare am încropit-o la vîrsta de 19 ani. O scrisesem pentru muftiul nostru.

După această introducere a continuat astfel:

— Încă din clasa a X-a de liceu începusem să

La 7 aprilie 1962 cititorii români luau cunoștința pentru prima dată din paginile săptămînalului „Magazin" de opera satirică a scriitorului turc Aziz Nesin, prin intermediul schiței sale „Cazanul", care a obținut premiul „Palme d'or" la Concursul internațional de satiră ce a avut loc în Italia în anul 1957. Valoarea recunoscută a maestrului turc al satirei a fost apreciată unanim: volumele sale de schițe au fost publicate în 34 de țări. În curînd în Editura tineretului va apărea un nou volum intitulat „Nepot de știab".

redactez articole de fond ce apăreau la loc de cinste în micul ziar din vilaetul nostru. Vorba aceea, e uşor să te arăţi mare într-un loc mic cum e orăşelul nostru de provincie. Toţi spuneau: „Are un condei ascuţit, bravo lui."

Era în anul cînd urma să absolv liceul. În vilaetul nostru tocmai pătrunsese calea ferată şi urma să se anunţe sosirea primului tren. Toată lumea se pregătea de zor...

Cum muftiul e o rudă dintr-a şaptea spiţă cu noi, mi-a trimis vorbă: „Să scrie băiatul o cuvîntare pe care s-o rostesc în ziua sosirii trenului."

De unde pînă unde, muftiul să ia cuvîntul?! Dar este o persoană înţeleaptă şi mult stimată. Aceste vorbe le-am auzit încă din copilărie spuse de oameni mari ca şi de copii. După noi, nimic nu exista pe pămîntul acesta care să nu fie cunoscut de către muftiu. Tineri şi vîrstnici, cu toţi aşa credeam.

Pe atunci muftiu-efendi trecuse de 70 de ani. Ţin minte că avea o barbă lungă şi albă ca neaua. Nu prea ieşea din casă. În schimb venea o mulţime de lume să-l viziteze şi să-i ceară sfatul în ciuda distanţelor, oricît de mari ar fi fost ele. Omul însă aproape că nu mai putea vorbi. Şi cînd vorbea, îşi mişca uşor buzele, iar vocea abia de i se auzea ca o biată şoaptă. De unde fiecare silabă întreagă scăpată din gură căpăta o adîncă semnificaţie. Ajunsesem la concluzia că înţelepciunea sa izvora din veşnica lui tăcere.

Ceea ce cunoştea cel mai mult era istoria oraşului nostru. Ştia pe de rost toate cele cîte se petrecuseră în graniţele vilaetului nostru: cine a locuit în casa aceea, ce oameni erau, ce clădiri au fost mistuite de incendiu... Perioada bizantină, ocuparea oraşului de către armatele Islamului, totul îl ştia ca pe o apă.

Cu toţi ne lăudam nevoie mare cu muftiu-efendi. Guvernatorul, primarul etc. veneau deseori la dînsul. Oricare din cei mari se afla pe la noi, imediat îl vizita şi în mod demonstrativ îi săruta mîna.

Şi iată că această persoană atît de importantă trebuia să ţină o cuvîntare la festivitatea prilejuită de sosirea primului tren în oraşul nostru. Şi acest om îmi acordase mie cinstea de a-i pregăti discursul. Mai, mai, să fiu copleşit sub greutatea sarcinii primite. Eram la o vîrstă cînd încă nu văzusem marile noastre oraşe Istanbul şi Ankara. Nici prin cap nu-mi trecea cam ce ar trebui spus la sosirea primului tren. Bruma de cunoştinţe provenea din niscaiva cărţi citite, de prin ziare şi reviste. Muncind pe brînci m-am perpelit trei zile pregătind cuvîntarea. Prin intermediul unchiului meu am trimis-o lui muftiu-efendi.

În ziua inaugurării liniei ferate a avut loc o mare festivitate. Tot orăşelul se adunase la gară. După cîtva timp de aşteptare a sosit şi locomotiva sărbătorită. Potrivit tradiţiei s-a tăiat mielul sacrificat. Primul a vorbit guvernatorul, apoi muftiu-efendi... Vă închipuiţi că eu eram mai emoţionat decît acesta.

Ceea ce îmi mai amintesc din cuvîntarea acestuia ar suna cam astfel: „Trenul reprezintă o fereastră deschisă spre Occident. Prin această fereastră va intra lumina, şi nu numai lumina, ci şi alte lucruri. Iată aşadar, că civilizaţia, suită pe roţi a ajuns pînă la noi. Dar ce este roata? Ea este însuşi piciorul civilizaţiei. Fără de roată nici noi n-am fi existat pe acest pămînt. Dacă astăzi înaintăm, apoi aceasta se datoreşte roţilor... Priviţi înspre acest tunel, înspre gurile sale tăiate în munte. Veţi vedea ce se va naşte din aceste guri. Viitorul luminos al nostru este... Aceasta este o adevărată comoară. Cetăţeni, folosiţi bine această comoară ce a încăput pe mîinile voastre. Cetăţene, dacă o foloseşti bine, cîştigi mulţi bani, devii bogat, îţi creşte prestigiul.

Roţile vor aluneca pe şine. Treburile nu mai sînt atît de grele ca înainte. Fiecare rută te va îmbogăţi, cetăţene! Cîte rute, tot atîtea posibilităţi de cîştig!

Era greu pînă ce s-a deschis drumul. Acum toţi concetăţenii vor putea folosi mai lesne acest drum. Valoarea mărfurilor noastre va spori. De aceea este bine, cetăţene, ca şi tu să cunoşti valoarea şi importanţa bunului tău...

Să ştim să apreciem gustul acestui bun pe

care l-am obținut datorită republicii; inima trebuie să ne bată atunci cînd urcăm, cînd punem piciorul, cînd intrăm înăuntru. Dacă nu ne urcăm cu atenție producem stricăciuni, iar alții în afară de noi nu-l vor mai putea folosi. Nu este doar bunul altuia ca să ne batem joc de el. E al nostru, al tuturor cetățenilor. Este un dar comun pus la îndemîna tuturor."

Ce putea scrie un tînăr de 19 ani, care abia absolvise un liceu de provincie... Numai că întreaga cuvîntare a lui muftiu-efendi a fost aplaudată peste orice așteptări. Nici o altă cuvîntare n-a avut un asemenea succes. Ropote de aplauze... Toți vorbeau: „într-adevăr, muftiul nostru e un om învățat."

Dacă e să recunoaștem, apoi muftiul învățase bine textul pe de rost și îl rostise deosebit de frumos și emoționant.

Din ziua aceea oriunde avea loc o festivitate ori vreo adunare, muftiul era chemat printre primii. Iar el mergea peste tot cu aceeași cuvîntare pe care o supunea unor scurtări sumare: scotea cuvîntul „tren" și rostea restul exact așa cum era în textul original. Cuvîntarea ni se părea atît de frumoasă, încît nu ne plictisea să o ascultăm încă o dată și încă o dată. La sărbătoarea Republicii, la deschiderea unei fabrici de cherestea, la sosirea unei persoane sus-puse a fost ținută cu mult succes...

Aveam o rudă cu numele de Ziya și al cărui tată e putred de bogat. Acestuia i-au adus mireasă tocmai din Istanbul. Și au trîntit o nuntă cum nu s-a mai văzut pe la noi. La petrecere au fost invitate toate notabilitățile orașului. Și noi am fost chemați. Era o familie habotnică, cum alta nu mai e. Femeile și bărbații au luat masa în camere separate. Mireasa fiind totuși din Istanbul, după masă, femeile și bărbații s-au adunat laolaltă într-o singură încăpere.

Și iată că a sosit momentul cînd muftiu-efendi a fost rugat să ne vorbească.

Adevărul e că el n-a vrut să ia cuvîntul. Numai că familia a insistat atît de mult, încît bietul om n-a mai avut încotro și a cedat. S-a ridicat la masă și a început să vorbească:

„Stimați concetățeni,

Acest cămin nou înjghebat reprezintă o fereastră deschisă spre Occident..."

Chiar de la începutul cuvîntării s-a auzit un murmur de nemulțumire. Asemănarea familiei cu o fereastră, mai ales cu una deschisă spre Occident, i-a cam enervat pe oamenii cercului nostru conservator. Muftiu-efendi, calm, liniștit a continuat: „Iată așadar că civilizația, civilizația luminoasă suită pe roți a ajuns pînă pe la noi. Mă bucur că toți o vom îmbrățișa și o vom strînge la pieptul nostru. Pentru că ea este a noastră, este un bun al tuturor."

Tuse nervoase, indignate, au încercat să oprească, din loc în loc, cuvîntarea. Zadarnic. „Iată roata din fața noastră. Ce este roata? Fără de roată nici noi n-am fi existat pe acest pămînt. Roata înseamnă civilizație. Noi ne bucurăm astăzi de roata din fața noastră, de roata civilizației".

Ginerele și-a dus mîna înspre buzunarul de la spate al pantalonului. Dintr-o clipă în alta putea ieși moarte de om. Muftiu-efendi a continuat totuși în această atmosferă electrizată. „Aceasta este o comoară. Cetățeni, folosiți bine această comoară ce a încăput pe mîinile voastre. Cetățene, dacă o folosești bine cîștigi mulți bani, devii bogat, îți crește prestigiul. Treburile nu mai sînt atît de grele ca înainte. Fiecare rută te va îmbogăți, cetățene! Cîte rute, tot atîtea posibilități de cîștig!"

Dacă prietenii nu l-ar fi oprit pe ginere ar fi curs sînge. Socrul a șoptit ceva la urechea lui muftiu-efendi. Acesta a dat din cap și și-a continuat cuvîntarea.

Din fericire, ginerele fusese scos afară de către prieteni și nu apucase să audă ultimele vorbe ale lui muftiu-efendi. După cuvîntarea lui, atmosfera părea de gheață. Muftiu-efendi s-a arătat deosebit de mirat că nu fusese aplaudat. Petrecerea se sparse.

După trei zile Ziya și-a trimis înapoi frumoasa-i mireasă ce-i fusese adusă special tocmai din Istanbul. Apoi au divorțat.

În romînește de Melike ROMAN

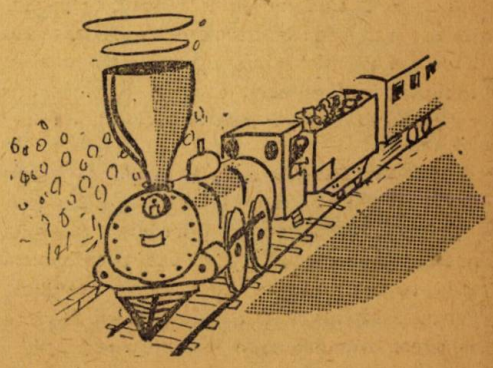

CE E BINE DE ȘTIUT PÎNĂ LA VENIREA MEDICULUI

MIC DICȚIONAR TERAPEUTIC DE CASĂ

✻

Cîteva sfaturi lesne de pus în aplicare

ABCES (umflătură dureroasă la piele, însoțită de căldură locală și roșeață). Comprese cu apă rece sau soluție preparată din comprimate BUROVIN. Dacă nu cedează, aplicații de săculețe calde cu sare sau mălai.

AFTĂ BUCALĂ. Micile plăgi bucale sau linguale se ating cu glicerină fenicată. Se clătește gura cu ceai de mușețel.

ARSURĂ (prin flacără, corpuri încinse, opărire). Nu se detașează de pielea arsă eventualii corpi străini (resturi de îmbrăcăminte, așchii etc.) Nu se înțeapă și nu se rup flictenele (bășicile). Se pun pe plagă tifoane sterilizate sau o pînză curată. Acest pansament provizoriu trebuie refăcut cît mai repede de personalul medico-sanitar.

BALONARE ABDOMINALĂ. 1—2 comprimate de Carbo medicinalis.

COLICĂ APENDICULARĂ (durere în partea inferioară dreaptă a abdomenului). Local, pungă cu gheață. Evitarea calmantelor, clismelor, purgativelor. Necesită intervenție chirurgicală.

COLICĂ HEPATICĂ (durere în partea superioară dreaptă a abdomenului). Scobutil sau Lizadon (1—2 comprimate). Căldură moderată în dreptul ficatului. Cînd e și febră, pungă cu gheață.

COLICĂ INTESTINALĂ sau STOMACALĂ. Comprese alcoolizate; 10—15 picături de Tinctură antiholerină; 1—2 comprimate sau un supozitor de Lizadon.

COLICĂ RENALĂ (durere la rinichi). Repaus la pat; căldură în regiunea lombară; 2—3 comprimate de Scobutil; reducerea lichidelor.

CONTUZIE (lovitură). Comprese cu apă rece alcoolizate sau cu soluție preparată din comprimate BUROVIN.

CRAMPĂ MUSCULARĂ (cîrcel). Repausul grupului de mușchi contractați prin găsirea unei poziții convenabile. Căldură și masaj local. 5—6 comprimate pe zi de Calciu lactic.

DIAREE. Ceai de mentă fără zahăr, fiertură de orez, iaurt, Ftalilsulfatiazol — la 4 ore un comprimat — asociat cu cîte un drageu de Vit. B complex.

DURERI DE CAP. 1—2 comprimate de Algocalmin, Antinevralgice sau Piramidon. Cufundarea mîinilor și picioarelor în apă fierbinte; masajul cefei și al tîmplelor; repaus în semiobscuritate și liniște. Cînd se repetă des se impune controlul tensiunii arteriale, examene clinice și de laborator indicate de medic.

DURERI ÎN GÎT. Inițial, gargară cu ceai de mușețel sau „Gargarism" (XV picături la un pahar cu apă călduță); comprese alcoolizate în jurul gîtului. 2—3 comprimate de Aspirină sau Acalor. Repaus în casă. Sînt interzise băuturile prea reci și prea fierbinți. Antibiotice numai cu prescripție medicală.

DURERI REUMATICE (osoase și musculare). Piramidon 5—6 comprimate pe zi. Fricțiuni locale cu Revulsin sau Salirom.

ELECTROCUTARE. Atingerea accidentatului numai după întreruperea curentului sau numai cu mîinile învelite în stofe groase, uscate și în poziție izolată pe un lemn sau scîndură uscată. Respirație artificială și masajul pieptului; pansarea plăgilor. Solicitare urgentă a medicului.

ENTORSE (răsuciri ale gleznei sau pumnului). Comprese reci cu soluție preparată din comprimate BUROVIN.

EPISTAXIS (hemoragie din nas). Poziție șezîndă cu capul ușor pe spate. Comprese reci pe ceafă și frunte. Instilații nazale cu 5—6 picături de sol. antipirină 1/10 și tamponare cu aceeași soluție.

FURUNCULE. Nu se storc. Se ating cu tinctură de iod. Dacă nu cedează, se favorizează colectarea prin comprese calde, săculețe calde cu floare de tei sau cu semințe de in.

GRIPĂ. Pînă la stabilirea diagnosticului, 2—3 comprimate de Acalor; 4—5 comprimate Vit. C, fricțiuni generale cu fricțiune Galenica, ceaiuri de tei, instilații nazale cu Fedrocain, gargară cu ceai de mușețel. Cînd febra trece de 39°, împachetări generale în cearșafuri umede reci, bine stoarse.

HEMORAGIE prin răniri ale membrelor. Pansament compresiv. Dacă sîngele țîșnește cu putere, se aplică o legătură strînsă deasupra plăgii. Legătura nu poate fi ținută mai mult de o oră (pericol de gangrenă). Se desface pentru 2—3 minute la fiecare 15—20 de minute pînă la intervenția medicului.

HERPESUL BUZELOR. Nu se rup crustele. Local, unguent sulfamidat.

HIPERHIDROZĂ (transpirație excesivă). Pentru picioare, băi călduțe de două ori pe zi (cu sare de baie Podeol) și ungere cu unguent Podeol. Schimbarea ciorapilor după băi. Pentru subsuori, spălare de 2—3 ori pe zi, ungerea subsuorilor cu „Ideal" și concomitent schimbarea cămășii.

HORDEOLUM (ulcior). Local prișnițe calde cu ceai de mușețel sau soluție de acid boric 1/100.

INFLAMAȚIILE OCHILOR (conjunctivite etc.) Prosop personal. Instilații locale cu „Colir cu sulfocetamidă" în ambii ochi, chiar dacă unul e sănătos. Nu se aplică bandaje oculare.

INSOLAȚIE. Transportarea bolnavului la loc răcoros. Comprese reci la cap. Fricțiuni, dușuri sau împachetări reci. Băuturi reci și cafea rece. 1—2 comprimate de Cofedol.

INSOMNIE. Masa de seară cît mai frugală (Două mere). Culcarea la aceleași ore și nu prea tîrzii. Aerisirea camerei. Plimbare seara o oră. Comprese reci pe gambe (15 minute) înainte de culcare sau duș răcoritor (iarna baie călduță). Nu se bea cafea în a doua parte a zilei. Un comprimat de Dormital sau Meprobamat luat cu ceai de tei. Cînd insomnia persistă peste 5—6 zile, consultarea medicului e obligatorie.

INTOXICAȚIE ACUTĂ CU ALCOOL (ebrietate). Evacuarea stomacului prin cîteva înghițituri de apă caldă sărată sau emulsionată cu puțin săpun. Apoi 3—4 picături de amoniac pe zahăr; cafea neagră concentrată.

INTOXICAȚIE CU CIUPERCI. Deoarece, în general, simptomele otrăvirii cu ciuperci apar după ce toxinele au trecut în sînge, transportarea la spital se face imediat, fără a se mai încerca orice alt ajutor.

INTOXICAȚIE CU GAZE (mangal, lămpi cu petrol, aragaz etc.). Scoaterea intoxicatului la aer curat. Comprese reci la gît. Fricțiuni generale cu oțet diluat, respirație artificială, masajul pieptului. Căldură la picioare.

ÎNȚEPĂTURĂ DE ALBINĂ (sau de viespe). Scoaterea acului și frecarea locului înțepat cu amoniac sau sare.

LIPOTIMIE (leșin). Culcare pe spate cu capul mai jos decît trunchiul. Stropirea feței cu apă rece. Masarea pieptului cu prosop ud. În leșin prelungit, respirație artificială și masajul pieptului pînă la sosirea medicului.

LUMBAGO (dureri de șale). Evitarea eforturilor, căldură uscată local, fricțiuni cu Revulsin sau Saliform. Piramidon — 5 comprimate pe zi.

LUXAȚIE (scrîntitură). Repaus. Comprese reci. Imobilizarea articulației prin eșarfă sau atele. Reducerea luxației numai de către medic.

RĂGUȘEALĂ. Se evită băuturile reci și prea fierbinți, băuturile alcoolice, fumatul, surmenajul vocal. Instilații nazale cu vapori de mușețel sau cu Inhalant (un comprimat la un litru apă fierbinte). Comprese alcoolizate în jurul gîtului.

SUGHIȚ. Se face o inspirație profundă, urmată de oprirea forțată a expirației, după care se bea o lingură de apă călduță.

Dr. I. LEONESCU

Uzina de prototipuri și reparații de utilaj chimic „FĂGĂRAȘ"

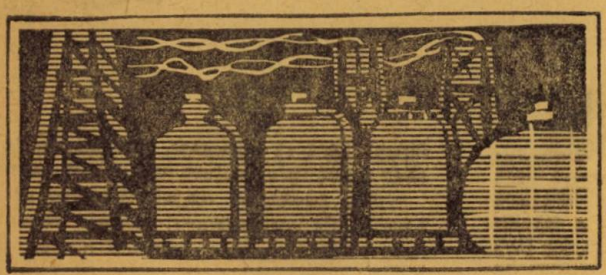

IRUF FĂGĂRAȘ

execută pentru sectorul chimic:

- Utilaje chimice, unicate și prototipuri
- Piese de schimb pentru utilaje chimice din oțeluri inoxidabile
- Capace ambutisate pentru recipiente de diferite dimensiuni

FURTUL BIJUTERIILOR BEGUMEI

Grefierul Sauvaire, aducînd într-o cutie de biscuiți, bijuteriile Begumei •

de Eugène SACCOMANO

În ziua de 3 august 1949, la orele 11, Begum*) și prințul Aga Khan părăsesc vila lor de la Yakimour, la Cannes. Într-un Cadillac închiriat, condus de șoferul unui garaj din Cannes, ei se îndreaptă spre aeroportul din Nisa, unde au un avion la ora 12 spre Deauville.

Prințul și prințesa sînt îmbrăcați simplu. Valizele au fost puse în port-bagaj, afară de una singură, foarte mică, pe care prințesa o ține pe genunchi. Sub această valiză, ascuns în cutele unei rochii subțiri, prințesa are un săculeț roșu, care conține bijuteriile ei, evaluate la 220 milioane, printre care vestitul diamant „Marchiza", în valoare de 60 de milioane franci.

E foarte cald. Șoferul a avut grijă să deschidă toate geamurile. Imensa limuzină intră pe drumul Solarului, dar un biciclist care pedalează chiar pe mijlocul șoselei o împiedică să înainteze. Șoferul claxonează dar fără rezultat. Omul cu bicicleta o ia la stînga pe bulevardul Jean Mermoz care duce la Cannes. Sub soarele torid, biciclistul se amuză desenînd zig-zaguri pe șosea. Cadillacul intră deci în virajul de la Bosquet cu o viteză redusă.

Mașina princiară frînează brusc. Un vehicul de culoare neagră le blochează drumul. Patru oameni înarmați cu pistoale și puști-mitraliere înconjoară Cadillacul.

— Sus mîinile! Haideți, repede, bijuteriile!

Prințul și prințesa schimbă priviri mirate. Caută să găsească, rapid, o soluție. Ce-i de făcut? Fără să clipească, prințesa le întinde mica valiză care conține lucrurile ei personale.

— Nu pe-asta o vrem! răspunde cel care pare să fie conducătorul bandei. Dă-ne săculețul roșu. Hai, fii cuminte și n-o să pățești nimic.

Prințesa e buimăcită de aceste indicații precise. Ar vrea să-i întrebe pe gangsteri cine i-a informat dar mitraliera așezată la 50 de centimetri de capul ei, o face să înțeleagă că nu-i momentul potrivit.

Același gangster se adresează cu dezinvoltură lui Aga Khan:

— Iar tu, dă-ne portofelul!

Nici n-apucă bine prințul să le dea banii că unul dintre gangsteri își înfige cuțitul în cauciucurile Cadillacului. Bandiții se întorc la

* *Begum* este titlul acordat prințeselor indiene.

mașina lor, care cîteva ore mai tîrziu e găsită pe o stradă din Cannes.

★★★

Directorul național al poliției judiciare, Georges Valantin, aflat în vacanță în împrejurimi, vine să conducă personal cercetările. El își dă imediat seama că șeful Siguranței locale, comisarul Eglenne, este un tînăr polițist cu inițiativă. Două zile după jaf, el a găsit indicii pe care poliția regională pare că nu vrea să le ia în serios. Împreună cu echipa lui, el a remarcat sub capota mașinii gangsterilor o baterie nouă, marca „Dinin". Pe de altă prate, i se confirmă că este vorba de o mașină furată cu șase luni înainte. În mod logic el deduce că gangsterii sînt cei care au schimbat bateria. Dar în ce garaj? Distribuitorul mărcii „Dinin" aflînd numărul de serie al bateriei, le indică un nume și adresa unui garaj din Marsilia.

Răspunsul proprietarului de garaj contrariază însă anchetatorii. Acesta, după două ore de interogatorii, recunoaște că a vîndut bateria respectivă dar nu-și amintește clientul. A vîndut trei bucăți în această perioadă dar nu ține minte decît numele a doi dintre cumpărători.

Polițiștii stăruie însă. Aceleași întrebări, aceleași răspunsuri. Georges Valantin se decide să-l interogheze el însuși pe proprietarul garajului, care este adus, în aceeași seară, la Cannes.

Georges Valantin e trecut de 50 de ani. Fruntea lată și părul alb, tăiat scurt, îi dau un aer de respectabilă bonomie. În 1940 a părăsit poliția și a intrat în rezistență, în rîndul căreia a luptat pînă la sfîrșitul războiului.

În această seară, în micul birou din Cannes, el conduce ancheta calm, fără să ridice tonul, plin de bunăvoință față de interlocutorul său. Drept rezultat, proprietarul garajului mărturisește că, inițial, a mințit și dă semnalmentele cumpărătorului bateriei poreclit „Roger grasul".

Îl cheamă la telefon pe comisarul Truchi, subșeful poliției judiciare din Marsilia:

— *Îl cunoști pe „Roger grasul"?*

— *Da. Foarte bine. E un escroc, a cărui fișă o avem de mult timp.*

— *Arestați-l!*

★★★

Primul gangster e astfel identificat la cinci zile după comiterea furtului. Se numește Roger Senanedge, născut în 1911; se mai știe despre el că locuiește împreună cu o femeie, numită Renée Remy. Pentru a pune mîna pe gangster e nevoie de o discreție absolută. Directorul poliției judiciare avertizează Parisul asupra caracterului confidențial al anchetei. În acest scop îl previne pe adjunctul său, Dl. Chabot, care îl va informa pe superiorul său, dl. Bertaux, directorul general.

În cursul zilei de 8 august optimismul se stinge ca un foc de pădure înăbușit cu apă. Prima știre proastă: Senanedge a părăsit Marsilia împreună cu amanta lui, în direcția frontierei cu Elveția. A doua știre, aproape incredibilă: presa anunță că Tyler et Co, compania de detectivi a Societății Lloyd din Londra, unde sînt asigurate bijuteriile Begumei, încearcă să negocieze cu gangsterii! Dar nu e la capătul surprizelor: el află că unul din negociatori este comisarul Hugues, care aparține propriilor sale servicii. Acesta și-a luat un nume fals și s-a dat drept delegat al societății Lloyd. De ce, de ce? Valantin își amintește că Hugues e „omul șefului" dar refuză să creadă că directorul general al Siguranței Naționale, Bertaux, îi „acoperă" misiunea.

Directorul poliției judiciare îi cheamă la el pe dl. Beullens de la Compania Tyler și pe comisarul Hugues.

— *Înlesnind această restituire plătită, salvați banda,* le spune Valentin.

Hugues nu răspunde. Înainte de a pleca precizează că judecătorul de instrucție Grasse e la curent cu misiunea lui.

Un colaborator al comisarului află din surse demne de încredere că Senanedge a telefonat unui garaj din Cannes că va veni în curînd să-și ia mașina. Poliția locală instalează o pază discretă dar riguroasă. A doua zi, în 13 august, cotidianul „Nice-Matin" publică o notă intitulată *„Poliția pe urma hoților bijuteriilor Begumei"*: *„Se pare că ancheta a progresat mult deoarece o telegramă primită în cursul nopții de la Paris ne informează că hoții vor fi identificați. Doi din autorii atacului ar fi Roger Senanedge, căutat de Parchetul din Clermond-Ferrand pentru comerț ilicit de benzină și Renée Remy, concubina lui".*

În aceeași dimineață Senanedge sosește pe Coasta de Azur. El o părăsește imediat în urma lecturii articolului. Prea departe nu va ajunge însă căci, deși evită capcana poliției, misterioasa informație, „telegrama din Paris", constituie actul său de condamnare la moarte. Complicii săi nu pot să-i ierte faptul de a fi fost, chiar involuntar, descoperit. Ei îi vor ucide pe Roger și pe amanta sa, Renée Remy.

Puțini polițiști cunoșteau — înaintea notei din ziar — identitatea precisă a lui Senanedge ceea ce îi face pe anchetatori să creadă că indiscreția a fost comisă la Paris, după cum precizează de altminteri și ziarul. Acolo, doar trei oameni cunoșteau secretul, printre care și Bertaux, „patronul". Ajuns în capitală, Valantin e aspru criticat de către Bertaux. I se reproșează proasta organizare a serviciilor sale și i se anunță retragerea „fondurilor speciale" atribuite de obicei poliției judiciare.

Sînt ușor de înțeles bănuielile care încolțesc în mintea lui Valantin. O nouă lovitură de teatru îi dă speranțe: comisarul Truchi îl anunță că, grație unui informator, autorii atacului au fost prinși. Ei se numesc: Sana, Benedetti, Ruberti, Mondolini, toți din Marsilia. *„Lovitura a fost pregătită de Senanedge* — mărturisește Sana. El conducea vehiculul negru; Ruberti era

biciclistul care a împiedicat Cadillacul să prindă viteză iar eu am smuls sacul cu bijuterii". Ruberti pretinde că cel care le-a vîndut „pontul" este un anume colonel Watson

După cîteva zile — în care Bertaux l-a lăsat pe Valantin să-şi continue liniştit ancheta — Sana, surescitat la culme, se „descarcă": *„Bijuteriile sînt la Leca"! Paolo Leca!* Unul din stîlpii lumii interlope marsilieze, regele alibiului!

Percheziţiile nu dau însă nici un rezultat în privinţa bijuteriilor. În schimb, lui Valantin i se confirmă bănuielile în privinţa lui Bertaux. În carneţelul lui Paolo se află adresa şi telefonul secret al domnului Bertaux.

Cu o satisfacţie neascunsă, Valantin îi telefonează şefului său:

— *Prietenii dumneavoastră, Leca şi Vincileoni au bijuteriile, domnule director general!*

Bertaux rămîne descumpănit. Tuşeşte uşor. Tăcere îndelungată. Şi apoi:

— *Aţi anunţat presa?*

— *Bineînţeles,* — îi răspunde Valantin.

— *Bine,* — adaogă Bertaux şi închide telefonul.

★ ★ ★

În temniţa din Marsilia, făptaşii îşi continuă mărturisirile:

— *După ce am dat lovitura,* — spune Benedetti — *am abandonat maşina în apropierea vilei lui Jolivet, un prieten al lui Leca, şi am pus bijuteriile într-o cratiţă pe care am îngropat-o în grădina lui Jolivet. Cînd ni s-a propus lovitura, ştiam că riscăm foarte mult. Nu e o glumă să-l ataci pe Aga Khan, bănuiam că vom fi vînaţi cu toate mijloacele de care dispune poliţia. Senanedge, care ne-a propus afacerea, ni l-a adus pe Leca pentru a ne linişti. Leca ne-a spus: „Nu riscaţi nimic. Am un prieten tare în poliţie".*

Duminică 26 ianuarie 1950, Valantin află că un informator al poliţiei i s-a adresat comisarului Ambrosi, propunîndu-i restituirea parţială a bijuteriilor. În seara aceleeaşi zile, în cursul unei reuniuni ţinute la prefectura de poliţie din Marsilia, Ambrosi precizează că gangsterii au cerut, prin intermediul informatorului, următoarele:

— oprirea anchetei cu privire la „dispariţia" lui Senanedge şi Renée Remy;

— prima de 15 la sută din valoarea bijuteriilor, promisă de compania Lloyd.

Valantin a refuzat, ca şi prima oară, această operaţie ruşinoasă pentru poliţie.

Noi indicaţii vin să completeze dosarul. Poliţia află astfel că restituirea propusă nu se referă decît la partea agresorilor, sfătuiţi să procedeze astfel chiar de către Leca, pentru a scăpa cu faţa curată în faţa justiţiei.

O lună după această tentativă eşuată, un telefon misterios îl previne pe comisarul Truchi din poliţia judiciară a Marsiliei că un pachet se află în curtea poliţiei. Iată în legătură cu aceasta raportul adresat de Truchi superiorului său:

„Într-adevăr, în 26 februarie, la orele 19,55, în timp ce mă aflam în biroul meu, o voce de bărbat m-a anunţat că un pachet conţinînd bijuteriile Begumei a fost depus cu cîteva clipe înainte în curtea imobilului poliţiei, în apropierea scării. La început am crezut că e o farsă dar am trimis totuşi doi inspectori să verifice informaţia. Ei s-au întors cu un pachet învelit într-o hîrtie groasă, legat cu sfoară şi sigilat cu ceară roşie. Pe pachet scria: „D-lui Jean Truchi, brigada a 9-a mobilă. A se deschide în prezenţa d-lui Lacotte, judecător de instrucţie".

Transportat în biroul d-lui Lacotte din palatul de justiţie, pachetul a fost fotografiat şi apoi deschis în prezenţa mai multor procurori şi comisari. A doua zi, trei experţi au stabilit că bijuteriile din pachet au o mare valoare. Cîteva zile mai tîrziu, d-l Pouget, bijutierul prinţesei, a certificat că e vorba de diamantele Begumei. Am avut astfel certitudinea că aproape jumătate din pradă (88 de milioane asigurate, 13 milioane neasigurate) a fost restituită.

Problema care se punea era de ce n-au fost restituite toate bijuteriile? Poliţia opiniază că deţinătorii bijuteriilor au restituit doar partea agresorilor, conform dorinţei exprimate de aceştia. Restul a putut fi vîndut sau luat de Watson, Leca sau Vincileoni.

Cîteva zile mai tîrziu, într-o punere în scenă cinematografică, prinţesa, aplaudată de sute de curioşi, soseşte la palatul de justiţie pentru a-şi ridica bijuteriile.

★ ★ ★

La Paris, directorul Siguranţei naţionale e neliniştit. În cursul instrucţiei au apărut precizări compromiţătoare la adresa lui. Vrea să profite de acalmia survenită în urma restituirii parţiale pentru a se debarasa de directorul poliţiei judiciare, Georges Valantin. El decide, ca atare, din „motive de economie" suprimarea postului său. Ministrul de interne, Queille, iscăleşte ordinul de suprimare a postului lui Valantin.

Înainte de a-şi părăsi definitiv biroul, Valantin face curăţenie în sertarele dulapurilor sale şi găseşte următoarea chitanţă: „Ministerul de Interne — Direcţia Generală a Siguranţei naţionale — Paris 8 august 1949 — Primit suma de o sută mii franci. Semnat: Hugues". Această sumă, destinată de către compania de asigurare informătorilor care l-au pus pe Hugues în legătură cu gangsterii, n-a putut fi încasată la cinci zile după comiterea jafului! Într-adevăr, Lloyd a vărsat această sumă abia în 16 august „Biroului de gestiune al poliţiei judiciare". Pe de altă parte, Hugues i-a întîlnit pe intermediari după 10 august şi aceşti indivizi au reclamat exact aceeaşi sumă.

Fără îndoială, cineva a „avansat" cei 100 000 de franci. Or, doar Bertaux sau Valantin puteau să decidă. Dar Valantin, în momentul respectiv, se afla la Cannes... Convins de amestecul lui Bertaux, fostul director al poliţiei judiciare trimite un raport procurorului general al Departamentului Senei. Dintre „coincidenţele bizare" semnalate de Valantin figurează

M. Bertaux, directorul Siguranței Naționale depunînd în procesul furtului bijuteriilor Begumei

M. Valantin. în prim plan, ascultă explicațiile părții civile

prezența lui Hugues la Nissa a treia zi după jaf și indiscreția presei care i-a permis lui Senanedge să evite capcana poliției.

Justiția își păstrează prudența.

Totuși instrucția stabilește un fapt uluitor: într-o seară din primăvara lui 1950, d-l Bertaux îi aduce ministrului de interne o parte din bijuteriile Begumei, rugîndu-l să le pună în safe-ul său. Ministrul refuză, dar nu anunță justiția.

Vizibil încurcat, Bertaux dă judecătorului de instrucție Lacharnay această explicație:

„E adevărat, i-am adus ministrului niște bijuterii, dar nu erau bijuteriile furate și negăsite încă. Era faimoasa piatră : „Marchiza", pe care mi-au adus-o cîțiva comisari, înainte de a fi trimisă la Marsilia. Deoarece safe-ul meu nu era sigur (!) și pentru că luam masa în seara aceea cu domnul ministru, l-am rugat pe dumnealui s-o pună în safe-ul său".

D-l Fangese, consilier de stat, martor la această scenă, confirmă declarația dar cînd i se cere să precizeze data, se produce catastrofa! Fără să știe, el semnează actul de condamnare a lui Bertaux. *„Această scenă s-a petrecut la sfîrșitul lui aprilie sau începutul lui mai"*.

Or, în momentul acela, „Marchiza" se găsea de mult la Marsilia. Bijuteriile respective erau deci cele nerestituite!...

★ ★ ★

Trec doi ani, timp în care fostul director Valantin își continuă ancheta particulară izbutind să reconstituie itinerarul bijuteriilor nerestituite. Din Marsilia bijuteriile au fost aduse în safe-ul lui Bertaux de către un colonel, prieten cu Leca...

În cursul anului 1952, Valantin cercetează trecutul lui Bertaux pentru a găsi dovezi asupra relațiilor sale cu Leca. Se duce la Toulouse, unde Bertaux și-a început cariera în poliție. Grație unor prieteni, aici găsește o recomandare care va produce senzație la Curtea cu jurați:

„Toulouse, 26 aprilie 1945.

Pierre-Paul Leca a fost tovarășul meu de închisoare în lagărul Manzac din Dordogne, din octombrie 1942 pînă în septembrie 1943, data eliberării sale. Am apreciat generozitatea și loialitatea lui Pierre-Paul Leca; de-a lungul unei vieți furtunoase (sic!) el a păstrat mereu un adînc sentiment al onoarei și al datoriei.

Bertaux".

Această recomandație a fost scrisă în perioada în care Paulo Leca era urmărit de poliție pentru apartenența sa la Gestapoul din Marsilia!

Deși aflat în posesia unui dosar voluminos, furnizat de Valantin, Parchetul din Paris așteaptă desfășurarea procesului făptașilor direcți ai jafului, înainte de a se pronunța asupra afacerii Bertaux. Dezbaterile încep în luna iulie 1953 în fața Curții cu juriați din Aix-en-Provence.

Sala e arhiplină cînd Valantin vine la bară. Înainte de a începe să vorbească, președintele îl avertizează că trebuie să se limiteze la faptele reproșate inculpaților Sana, Ruberti, Mondolini și Benedetti.

— Vina inculpaților e strîns legată de responsabilitatea altor persoane care nu se află în boxă, începe Valantin.

Rumoare în sală. Atmosferă furtunoasă.

— Dacă veți cerceta dosarul, domnule președinte, continuă Valantin, veți găsi procesul verbal în care inculpații declară că n-ar fi comis acest jaf dacă Leca nu i-ar fi asigurat că are un prieten foarte influent în poliție care le garantează impunitatea. Leca, organizatorul acestui jaf, lipsește. Iar cel în numele căruia vorbea și care a fost identificat în persoana domnului Bertaux, directorul Siguranței naționale, cu o responsabilitate capitală în această afacere, continuă să ocupe o poziție înaltă în cea de-a IV-a Republică!

Bombă! Țipete de indignare sau de surpriză în sală.

— Recunoașteți, totuși, spune președintele, că Leca este instigatorul!

— Dumneavoastră spuneți Leca, eu vă răspund Bertaux!

Fostul director al poliției judiciare relatează, cu dovezi palpabile, relațiile Bertaux-Leca, tentativa negocierii bijuteriilor întreprinsă de Hugues, episodul chitanței antidatate, vizita lui Bertaux la ministrul de interne.

Depoziția lui Bertaux e seacă. Ea devine interesantă la sfîrșit, cînd amintește de Leca:

— E prietenul meu, e un om foarte distins, de onoare...

Fețele ascultătorilor îngălbenesc. Curtea tace jenată. Președintele îl întreabă:

— Cum puteți spune dumneavoastră, înalt funcționar al poliției, că un gangster, cu zeci de condamnări, e un om de onoare?

— Foarte bine, domnule președinte. Tradiția onoarei se păstrează încă în lumea interlopă...

Sala nu mai rezistă. Cinismul acestei declarații o scoate din sărite. Ordinea nu mai poate fi menținută și președintele suspendă ședința.

În timp ce organizatorii sînt lăsați în libertate, executanții primesc pedepse grele. După cîțiva ani de pușcărie, Ruberti va fi ucis de către un soț gelos într-un hotel din Marsilia. Condamnat la 8 ani de închisoare, Benedetti, după eliberare, îl va ucide pe unul din patronii lumii interlope din Marsilia, ceea ce îi va atrage noi și mulți ani de pușcărie.

Leca se va constitui prizonier de abia în anul 1960. După executarea unei pedepse nu prea grele, va muri în patul său în martie 1966. Aranjamentele înlocuiesc de multe ori justiția: a doua zi după pronunțarea sentinței, Bertaux este revocat din funcțiunile sale. O ordonanță de neurmărire a Parchetului din Paris îl va scuti însă de orice alte neplăceri.

În ceea ce îl privește pe Valantin, el va fi integrat cîteva luni mai tîrziu în postul său de director al poliției judiciare. Acum are 71 de ani și trăiește retras în căsuța lui de la țară.

Traducere și adaptare de M. RADNEV

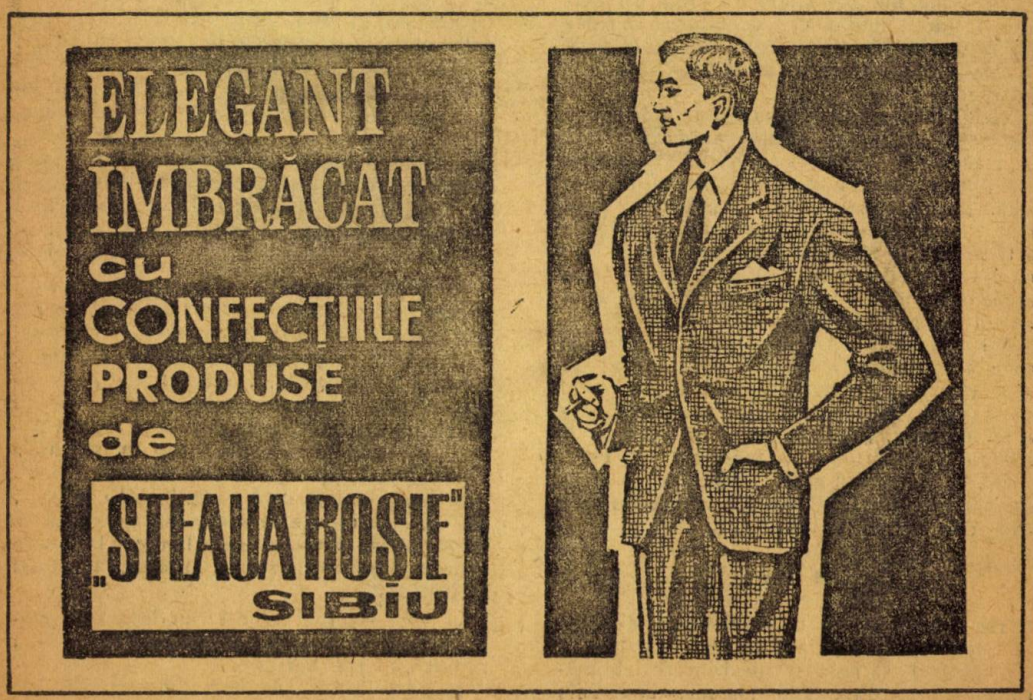

Frumusețea acestei rochii, ușor mulată pe corp, cu mineci lungi, strîmte, cu un cordon îngust înnodat, stă de fapt în culorile și motivele imprimeului.

ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU „ALMANAHUL MAGAZIN"

Marile case pariziene prezintă

MODA ANULUI 1969

moda

1969

În competiția care plasează moda, de două ori pe an, printre noutățile cele mai gustate ale actualității vieții pariziene, au apărut din nou modelele cunoscutelor case de specialitate. Într-o etalare feerică de culori și podoabe strălucitoare, manechinele au defilat înaintea publicului lansînd cu îndrăzneală linia și stilul ce poartă pecetea originalității marilor creatori de modă din Franța. Comentariile cronicarilor în diverse publicații franceze ilustrează nu numai noutățile dar și părerile deosebite ce s-au făcut auzite. Ecourile acestei mult discutate prezentări de modă ne-au parvenit odată cu fotografiile în exclusivitate, trimise de colaboratorul nostru din Paris, TONY VRYONAKIS.

Credincios, ca întotdeauna, stilului său, DIOR **a lansat o siluetă fină, foarte tinerească, ce preferă negrul, bejul și cărămiziul. Rochii negre fronsate pe piept și mîneci, mantouri trei sferturi purtate peste rochii plisate, căciulițe care acoperă bine capul legîndu-se sub bărbie, taioare cu jachete lungi, veste cu cordoane, broderii aurii sau argintii, pijamale elegante pentru ziua și seara, multe paiete mate și mult jersey sau lame: iată cîteva din noutățile lui Dior.**

REAL **a adoptat culori foarte potolite, fine: bej, negru, gri și alb. Rochiile și mantourile scurte, lăsînd descoperit genunchiul sînt confecționate din stofe simple, ușoare, de lînă, gabardină, catifea, lame. Talia rochiilor este bine marcată, taioarele au jacheta lungă, paltoanele au gulere largi de blană iar garniturile de piele sînt deseori asortate unor mantouri din tweed.**

Modelele lui LOUIS FERAUD **ilustrează contrastele colecției sale de modă, care oscilează între ținuta sport cu mantou foarte scurt și cizme lungi și rochia de seară amplă, cu mînecă lungă și talia strînsă într-o corseletă lată.**

Rochiile de seară prezentate de PIERRE BALMAIN, **scurte sau lungi, au linia «princesse» și sînt închise pe gît. Amploarea lor este accentuată, de multe ori, de pliuri plate ce se deschid în părți. De obicei, rochiile de seară sînt negre, împodobite cu broderii colorate și strălucitoare din catifea, lame broșat sau țesături rigide cu paiete în tonuri estompate de gri sau maro.**

Simplitatea rochiilor create de CARDIN, **închise pe gît, cu mîneci lungi, care mulează fidel brațul, este pusă în valoare fie de țesăturile paietate în întregime, fie de garniturile strălucitoare care împodobesc gîtul, manșetele și catarama cordonului unei rochii dintr-o țesătură uni.**

LANVIN **nu dezminte, de altfel solidar cu majoritatea creatorilor de modă parizieni, preferința colecțiilor destinate anului 1969 pentru ansamblurile formate din rochie și jachetă trei sferturi. În cazul de față, rochia și jacheta sînt din același material. De multe ori însă, trei sferturile se poartă peste fuste de aceeași culoare sau de culori diferite și bluze asortate.**

Despre JEAN PATOU **se spune că este adeptul stilului** baby doll. **Probabil din cauza preferințelor accentuate ale colecției sale pentru rochiile cu bustul mic și talia plasată mai sus. Mantourile au de multe ori mîneci raglan. sînt încheiate la un singur rînd, cu nasturi metalici, talia fiind marcată mai sus, printr-un cordon lat de piele prins în găici groase de stofă.**

Mov cu negru este o combinație de culori foarte elegantă pentru un ansamblu format din jachetă neagră, gen frac și pantaloni în dungi, negre și mov, din colecția lui MARC VAUGHAN.

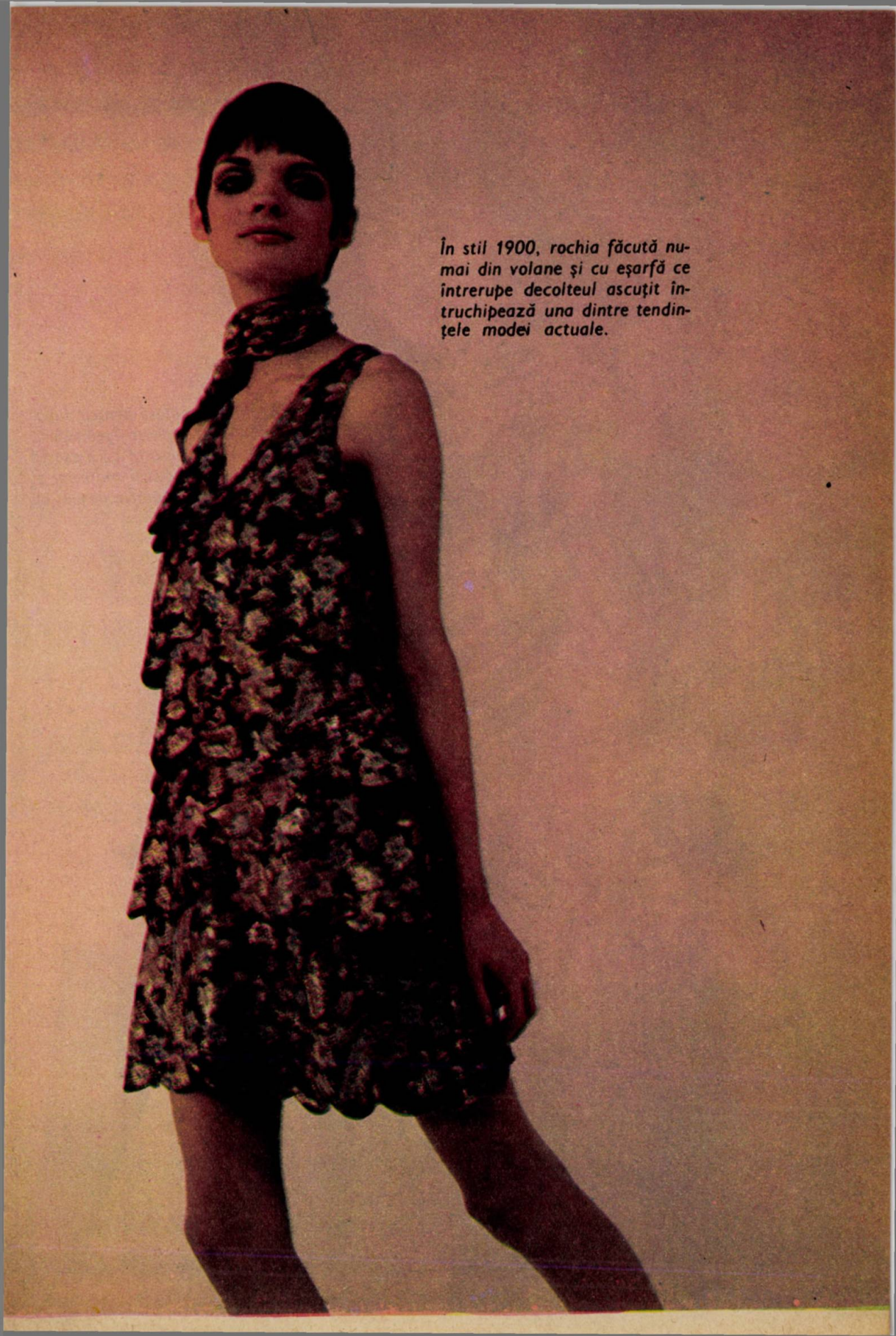

În stil 1900, rochia făcută numai din volane și cu eșarfă ce întrerupe decolteul ascuțit întruchipează una dintre tendințele modei actuale.

Rochie de mătase pentru după-amiază, cu desen geometric, multicolor, purtată cu o eşarfă bogată din acelaşi material şi însoţită de o pălărie de paie cu boruri mari.